

**UCHWAŁA NR VI/XLIV/609/23
RADY POWIATU WEJHEROWSKIEGO**

z dnia 15 grudnia 2023 r.

w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026

Na podstawie: art. 4 ust. 1 pkt 3a, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526), w związku z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 ze zm.),

**Rada Powiatu Wejherowskiego
uchwala, co następuje:**

§ 1.

Uchwała się Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Wejherowskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Powiatu Wejherowskiego

Józef Reszke

Załącznik do uchwały Nr VI/XLIV/609/23
Rady Powiatu Wejherowskiego
z dnia 15 grudnia 2023 r.

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2024-2026

Spis treści	
I. WSTĘP	3
II. DIAGNOZA OBSZARU WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ	4
1. Analiza zagrożeń środowisk rodzin biologicznych w powiecie wejherowskim	4
1.1 Formy pracy z rodziną	6
1.2 Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka	8
1.3 Wnioski z analizy	9
2. Analiza systemu pieczy zastępczej	10
2.1. Rodzinna Piecza Zastępcza	11
2.1.1. Wsparcie specjalistyczne	14
2.1.2. Promocja rodzicielstwa zastępczego	16
2.1.3. Działania Stowarzyszenia Rodzicielstwa Zastępczego „Nasze Gniazdo”	17
2.1.4. Limit rodzin zastępczych	17
2.1.5. Badania ankietowe w rodzinach zastępczych	18
2.2 Instytucjonalna piecza zastępcza	21
2.2.1. Wskaźnik deinstytucjonalizacji	26
2.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej	26
2.3.1. Mieszkania chronione	29
2.3.2. Realizacja Powiatowego Programu „Drogowskaz do Samodzielności”	30
2.4. Środki finansowe przeznaczone na pieczę zastępczą	30
2.5. Wnioski z analizy	33
III. ZAŁOŻENIA DO POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2024-2026	34
Cel I. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej	36
Cel II. Wsparcie rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu wejherowskiego	37
Cel III. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym w pieczy zastępczej	38
Cel IV. Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	39
Cel V. Rozwój zawodowy kadry ORPZ w powiecie wejherowskim	40
6. Limit rodzin zastępczych zawodowych	41
IV. MONITORING, EWALUACJA i FINANSOWANIE PROGRAMU	41
V. SPIS TABEL I WYKRESÓW	42

I. WSTĘP

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 opracowano w związku z art. 180 ust 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U z 2023, poz. 1426 ze zm.) stanowiącym, iż do zadań własnych powiatu należy: „*opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej*”.

Znowelizowana ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje kierunek działań podejmowanych przez Powiat w celu zorganizowania na jego terenie prawidłowo funkcjonującego i efektywnego systemu pieczy zastępczej. Zadania Powiatu skoncentrowane są przede wszystkim na zapewnieniu dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka lub w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, przyjmując prymat form rodzinnych nad instytucjonalnymi. Zgodnie z wprowadzonymi zmianami do ww. ustawy do głównych zadań Powiatu należy tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych, ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz udzielanie wsparcia dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.

Opracowanie i realizacja Programu na trzy kolejne lata ma na celu kontynuację realizacji założeń przyjętych w dotychczas obowiązującym dokumencie, a także uwzględnienie nowych zadań określonych w znowelizowanej ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Cele, kierunki działań i zadania określone w niniejszym Programie, zostały ustalone w oparciu o badania ankietowe z ośrodkami pomocy społecznej, II Zespołem Kuratorów Rodzinnych działającym przy Sądzie Rejonowym w Wejherowie, rodzinami zastępczymi, koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz dane statystyczne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie będącego Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w powiecie wejherowskim. Opracowany Program na lata 2024-2026 jest zgodny z założeniami Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030 oraz z Powiatowym Planem Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych na lata 2023-2035.

Głównym kierunkiem jest rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, propagowanie rodzinnych form pieczy zastępczej, rozwój istniejących form wsparcia, stworzenie warunków dla usamodzielnianych wychowanków mających na celu uzyskanie przez nich samodzielności życiowej oraz deinstytucjonalizacja. Ważnym elementem determinującym rozwój pieczy zastępczej w środowisku lokalnym jest współpraca podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

II. DIAGNOZA OBSZARU WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ.

1. Analiza zagrożeń środowisk rodzin biologicznych w powiecie wejherowskim.

W celu dokonania analizy sytuacji rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przeprowadzono ankiety za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej oraz zespołu kuratorów sądowych, działających na terenie powiatu wejherowskiego.

Tabela 1 Liczba rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo – wychowawczymi i liczba dzieci w tych rodzinach według stanu na 31.12.2022r.

Gmina	Dane z OPS				Dane od kuratorów	
	Liczba rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo – wychowawczymi	Liczba dzieci przebywających w tych rodzinach	Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora	Liczba dzieci przebywających w rodzinach objętych kuratelą	Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora	Liczba dzieci przebywających w rodzinach objętych kuratelą
m. Wejherowo	179	220	Brak danych	Brak danych	91	180
Rumia	56	125	28	91	76	182
Reda	48	71	Brak danych	Brak danych	88	166
gm. Wejherowo	96	80	19	80	46	78
Gniewino	15	73	12	73	23	55
Luzino	25	61	9	61	37	93
Szemud	31	51	10	25	18	33
Łęczyce	24	39	6	39	14	29
Linia	19	56	4	11	6	20
Choczewo	10	15	10	29	15	30

Źródło: ośrodki pomocy społecznej, zespół kuratorów sądowych, opracowanie własne

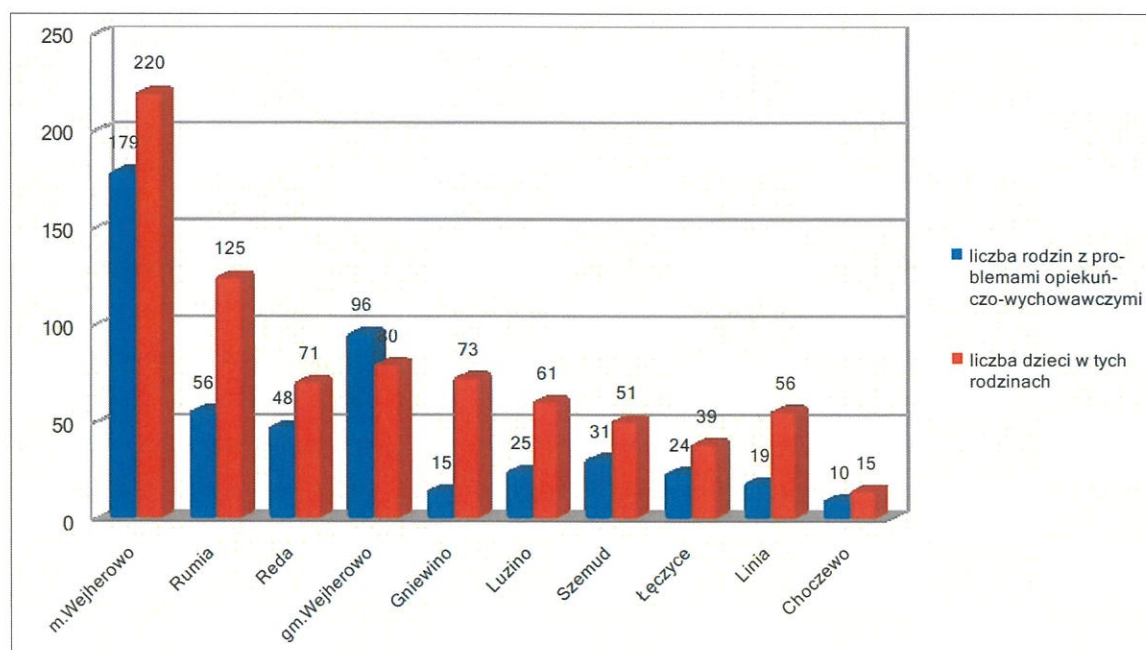
Największym diagnozowanym problemem stanowiącym o dysfunkcyjności rodziny wskazanym przez 8 ośrodków pomocy społecznej jest alkoholizm rodziców biologicznych lub inny rodzaj uzależnień, w tym od środków psychoaktywnych. Równie często wymieniano bezradność rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wobec swoich dzieci, często występujący w rodzinach wielodzietnych. Kolejnym problemem wskazanym przez 5 ośrodków pomocy społecznej występującym w rodzinach jest bezrobocie jednego lub obojga rodziców. Ośrodki wskazywały również na problem zdiagnozowanej choroby psychicznej rodzica. Zdarzają się również przypadki występowania przemocy w rodzinie (4 ośrodki wskazały na ten problem). Dokonując analizy przyczyn kryzysu w rodzinie należy jednak wskazać, że problemy występujące w rodzinach nigdy nie są jednorodne. Często niewydolność wychowawcza i opiekuńcza rodziców związana jest z uzależnieniem od alkoholu, przemocą czy brakiem aktywności zawodowej, co skutkuje problemami finansowymi w rodzinie i stwarza dodatkowe zagrożenie ubóstwem, które połączone z brakiem zaradności życiowej skutkują dysfunkcjonalnością rodzin.

Tabela 2 Problemy występujące w rodzinach wskazane przez ośrodki pomocy społecznej.

Gmina	ubóstwo	bezrobocie	bezzadność opiekuńczo – wychowawcza	rodzina dotknięta niepełnosprawnością	choroba psychiczna w rodzinie	alkoholizm i inne uzależnienia	przemoc
miasto Wejherowo						x	x
Rumia			x			x	x
Reda		x	x				
gmina Wejherowo		x	x			x	
Szemud			x		x	x	
Luzino			x		x	x	
Łęczycze		x	x			x	
Gniewino		x			x	x	
Linia		x	x	x	x	x	x
Choczewo	x		x				x
suma	1	5	8	1	4	8	4

Źródło: ośrodki pomocy społecznej, opracowanie własne

Wykres 1 Liczba rodzin biologicznych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych z podziałem na gminy wraz z liczbą dzieci w tych rodzinach, według stanu na 31.12.2022r

Źródło: ośrodki pomocy społecznej, opracowanie własne

W przypadku, gdy sąd opiekuńczy stwierdzi, że w danej rodzinie dobro dziecka lub dzieci jest zagrożone np. w sytuacjach kiedy w rodzinie dochodzi do przemocy, występują patologiczne nalogi, rodzic nie wykazuje troski o dziecko, w tym o realizowanie obowiązku szkolnego dziecka, nie leczy należycie dziecka lub zaniedbuje je w inny istotny sposób, może na podstawie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ograniczyć władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora. Celem pracy kuratora jest ochrona dziecka, a równocześnie niesienie pomocy rodzicom, którzy z powodu trudności wychowawczych czy życiowych nie radzą sobie należycie z wychowaniem dziecka.

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych o rodzinach biologicznych przejawiających trudności opiekuńczo - wychowawcze nad swoimi dziećmi wynika, że w powiecie wejherowskim w 2022 roku były 503 takie rodziny, w których przebywało łącznie 791 dzieci, 253 rodziny były objęte wsparciem asystenta rodziny, a w 414 nadzór sprawował kurator sądowy w tym 866 dzieci.

Analizując dane z 3 ubiegłych lat (2020 – 2022) można zauważyć tendencję wzrostową w liczbie rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo – wychowawczymi. W 2022 roku liczba takich rodzin wzrosła niemal dwukrotnie w porównaniu z rokiem 2020. Natomiast, pomimo zwiększenia również liczby rodzin objętych wsparciem asystenta widać, że wzrost ten jest niewspółmierny do wzrostu liczby rodzin z problemami. W 2020 roku w powiecie wejherowskim średnio 81% rodzin z dysfunkcjami korzystało z pomocy asystenta rodziny, natomiast w 2022 roku – już tylko 60%.

Wspieranie rodziny powinno się opierać na eliminowaniu sytuacji, w których dziecko musi opuścić rodzinę pochodzenia, a tym samym na podejmowaniu działań profilaktycznych poprzez współpracę różnych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Dlatego też na poziomie gminy niezbędne są działania zmierzające do wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji.

1.1 Formy pracy z rodziną

Zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praca z rodziną winna być prowadzona w szczególności w formie:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
- 2) terapii i mediacji,
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych,
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego,
- 5) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

Istotną kwestią jest to, że praca z rodziną powinna być prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną np. w pieczy zastępczej.

Z informacji uzyskanych od ośrodków pomocy społecznej wynika, że najczęstszą formą pracy są konsultacje i poradnictwo specjalistyczne oraz pomoc prawna, następnie usługi opiekuńcze i specjalistyczne. Tylko dwie gminy oferowały rodzinom terapie i mediacje, a zaledwie jedna gmina organizowała dla rodzin spotkania w ramach grup wsparcia lub grup samopomocowych.

Tabela 3 Formy pracy z rodziną realizowane przez gminę w 2022 roku.

	konsultacje i poradnictwo specjalistyczne	terapię i mediacje	usługi dla rodzin z dziećmi, w tym opiekuńcze i specjalistyczne	pomoc prawna, w tym w zakresie prawa rodzinnego	grupy wsparcia lub grupy samopomocy
miasto Wejherowo	x		x		
Rumia	x		x	x	x
Reda	x		x	x	
gmina Wejherowo	x	x	x	x	
Szemud	x		x	x	
Luzino	x			x	
Łęczyce	x	x	x	x	
Gniewino	x		x	x	
Linia	x			x	
Choczewo	x			x	

Źródło: ośrodki pomocy społecznej, opracowanie własne

W ramach wsparcia rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych może zostać objęta pomocą asystenta rodziny. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę, którą się opiekuje, podstawowego poziomu stabilności życiowej umożliwiającej jej samodzielne wychowywanie dzieci. Asystent pomaga również rodzicom ubiegającym się o odzyskanie władzy rodzicielskiej. Efektem prawidłowo prowadzonej pracy asystenta z rodziną powinno być pozostanie dziecka w rodzinie lub jego powrót do rodziców, jeżeli już zostało umieszczone poza rodziną.

Źródło: ośrodki pomocy społecznej, opracowanie własne

Gmina	Liczba rodzin w OPS ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo – wychowawczymi			Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny			Stosunek liczby rodzin objętych wsparciem asystenta do liczby rodzin z problemami w procentach		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
m. Wejherowo	49	243	179	36	54	51	74%	22%	29%
Rumia	41	84	56	40	56	51	98%	67%	91%
Reda	65	32	48	32	32	34	49%	100%	71%
gm. Wejherowo	27	33	96	27	26	36	100%	79%	38%
Gniewino	15	20	15	15	20	15	100%	100%	100%
Luzino	18	13	25	18	13	18	100%	100%	72%
Szemud	20	37	31	18	4	18	90%	11%	58%
Łęczyce	13	12	24	13	14	14	100%	100%	58%
Linia	11	14	19	11	15	16	100%	100%	84%
Choczewo	10	2	10	0	0	0	0%	0%	0%
łącznie/srednia	269	490	503	210	234	253	81,10%	67,90%	60,10%

Tabela 4 Liczba rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, liczba rodzin objętych wsparciem asystenta, stosunek liczby rodzin objętych wsparciem do liczby rodzin z problemami w okresie 2020-2022r.

W 2022r. w powiecie wejherowskim zatrudnionych było łącznie 18 asystentów rodziny (o 1 mniej niż w roku 2020 i 2021), którzy prowadzili pracę z 253 rodzinami. Najwięcej asystentów pracowało w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Rumi – 5 osób, z kolei w gminie Choczewo nie zatrudniono żadnego asystenta. Najwięcej rodzin, w których występowały problemy opiekuńczo – wychowawcze, przebywało na terenie miasta Wejherowa, najmniej w gminie Choczewo. Średni czas pracy asystenta z rodziną wynosił około 2 lat.

Z informacji uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie wejherowskim wynika, że tylko 3 ośrodki w 2022 roku ogłaszały nabór na asystenta, w efekcie czego zatrudniono 2 asystentów (nie zwiększając jednak ich łącznej liczby w danym ośrodku), natomiast w jednym ośrodku żadna osoba nie była zainteresowana pracą asystenta. Pozostałe 7 ośrodków nie ogłaszało naboru na asystenta w 2022 roku, tłumacząc to brakiem potrzeb na zatrudnienie dodatkowego asystenta, co wydaje się niezrozumiałe w przypadku, gdy w danej gminie tylko połowa z rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi ma przyznanego asystenta rodziny.

W przesłanych ankietach ośrodki pomocy społecznej wskazały następujące powody zakończenia pracy z rodziną przez asystenta:

1. niechęć ze strony rodziny do współpracy z asystentem;
2. zmiana miejsca zamieszkania rodziny;
3. osiągnięcie celów w pracy z rodziną;
4. brak efektów współpracy;
5. zmiana metody pracy z rodziną.

1.2 Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówkę taką prowadzi gmina, lub podmiot któremu gmina zleciła realizację tego zadania. Natomiast powiat może prowadzić lub zlecić prowadzenie placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym.

W ramach pomocy rodzinie placówki wsparcia dziennego obejmują opieką i wychowaniem dzieci w czasie pozalekcyjnym. Do placówek wsparcia dziennego zalicza się m. in. koła zainteresowań, świetlice, kluby środowiskowe oraz ogniska wychowawcze. Sprawują one funkcje opiekuńcze, wspierają rodziców w wychowywaniu dzieci, oferują pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Istnieją też placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej dla dzieci i młodzieży wymagającej szczególnej opieki i wsparcia. W placówkach tych prowadzi się zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne. Działają także placówki prowadzone w formie pracy podwórkowej, które pomagają rodzinie poprzez organizowanie zajęć dla dzieci na podwórkach, placach zabaw itp., w bezpośrednim kontakcie z dziećmi w ich środowisku.

Na terenie powiatu wejherowskiego w 2022 roku funkcjonowało 8 placówek wsparcia dziennego o zasięgu gminnym prowadzonych w formie:

1. opiekuńczej:
  - 1) gmina Wejherowo – 3 placówki,
  - 2) miasto Wejherowo – 1 placówka,
  - 3) gmina Szemud – 1 placówka,
  - 4) gmina Łęczyce – 1 placówka;

2. specjalistycznej: miasto Rumia – 1 placówka;
3. w formie pracy podwórkowej: gmina Łęczyce – 1 placówka.

Pozostałe gminy nie prowadzą placówek wsparcia dziennego, mimo że jest to zadanie obligatoryjne.

Tabela 5 Placówki wsparcia dziennego o zasięgu gminnym w latach 2020-2022.

gmina	2020	2021	2022
miasto Wejherowo	2	1	1
Rumia	0	1	1
Reda	0	0	0
gmina Wejherowo	3	3	3
Szemud	0	0	1
Luzino	0	0	0
Łęczyce	1	1	2
Gniewino	0	0	0
Linia	0	0	0
Choczewo	0	0	0
łącznie	6	6	8

Źródło: ośrodek pomocy społecznej, opracowanie własne

Powiat Wejherowski zleca prowadzenie 2 placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym – jedna prowadzona jest w formie opiekuńczej, druga w formie pracy podwórkowej.

Inną formą wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych są rodziny wspierające. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może zostać powierzone osobom z bliskiego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

W 2022 roku w powiecie wejherowskim funkcjonowały 2 rodziny wspierające na terenie gminy Szemud i gminy Luzino. Pozostałe gminy nie posiadają na swoim terenie rodzin wspierających.

Zgodnie z art. 176 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Wszystkie Gminy przyjęły stosowną uchwałę Gminne Programy Wspierania Rodziny, których kluczowym założeniem jest stworzenie spójnego i kompleksowego systemu wsparcia rodzin, pozwalającego na zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznych warunków rozwoju i wychowania w środowisku rodzinnym.

1.3 Wnioski z analizy

Na podstawie powyższej analizy pracy z rodziną można wysunąć następujące wnioski:

1. w gminach powiatu wejherowskiego zwiększa się ilość rodzin niewydolnych wychowawczo,
2. obserwuje się słaby przepływ informacji pomiędzy podmiotami na temat rodzin wymagających wsparcia w procesie opiekuńczo – wychowawczym,
3. konieczny jest rozwój systemowego wsparcia dziecka i rodziny, uzupełniania i przenikania się usług skierowanych do rodzin,

4. największym diagnozowanym problemem stanowiącym o dysfunkcyjności rodziny wskazanym przez ośrodki pomocy społecznej jest alkoholizm rodziców biologicznych lub inny rodzaj uzależnień oraz bezradność rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wobec swoich dzieci,
5. najczęściej stosowaną formą pracy przez ośrodki pomocy społecznej z rodzinami są konsultacje i poradnictwo specjalistyczne oraz pomoc prawna, następnie usługi opiekuńcze i specjalistyczne. Tylko dwie gminy oferowały rodzinom terapie i mediacje, a zaledwie jedna gmina organizowała dla rodzin spotkania w ramach grup wsparcia lub grup samopomocowych,
6. ośrodki pomocy społecznej powiatu wejherowskiego zatrudniają łącznie 18 asystentów rodziny, którzy współpracują z 253 rodzinami, co stanowi 60% wszystkich rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo – wychowawczymi,
7. Gmina Choczewo w latach 2020-2022 nie zatrudniała żadnego asystenta. Asystent został zatrudniony w czerwcu 2023r. Gmina Gniewino obejmuje wsparciem asystenta 100% rodzin dysfunkcyjnych,
8. na terenie powiatu wejherowskiego funkcjonuje 8 placówek wsparcia dziennego o zasięgu gminnym prowadzonych przez 5 gmin (miasto Wejherowo, gmina Wejherowo, Rumia, Szemud i Łęczycze). Na terenie pozostałych 5 gmin nie funkcjonuje żadna placówka wsparcia dziennego,
9. Powiat Wejherowski zleca prowadzenie 2 placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym – jedna prowadzona jest w formie opiekuńczej, druga w formie pracy podwórkowej,
10. w powiecie wejherowskim w 2022 roku funkcjonowały 2 rodziny wspierające na terenie gminy Szemud i gminy Luzino. Pozostałe gminy nie posiadają na swoim terenie rodzin wspierających,
11. niewykorzystywanie przez ośrodki pomocy społecznej wszystkich możliwych form, instrumentów i narzędzi pracy z rodziną, która przejawia trudności w opiece i wychowaniu, skutkuje dużą ilością wydanych postanowień sądu w przedmiocie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

2. Analiza systemu pieczy zastępczej.

Pieczą zastępczą to zespół osób, instytucji oraz działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności ich sprawowania przez rodziców. Zapewnia pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub, gdy jest to niemożliwe, dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku takiej możliwości, opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym. Organizatorem pieczy zastępczej jest Powiat. Jednym z zadań własnych Powiatu jest wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W Powiecie Wejherowskim funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pełni Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie.

Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia przez nie pełnoletności lub do ukończenia 25 roku życia, w przypadku spełnienia warunków, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Na podstawie obowiązujących przepisów pieczę zastępczą sprawowana jest w formie:

1. rodzinnej, w tym jako:
  - 1) rodziny zastępcze:
    - a. spokrewnione,
    - b. niezawodowe,
    - c. zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne.
  - 2) rodzinne domy dziecka.
2. instytucjonalnej, w tym jako:

- 1) placówki opiekuńczo – wychowawczej typu:
  - a) socjalizacyjnego,
  - b) interwencyjnego,
  - c) specjalistyczno – terapeutycznego,
  - d) rodzinnego.
- 2) regionalnej placówki opiekuńczo – terapeutycznej,
- 3) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

2.1. Rodzina Piecza Zastępcza

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła podział form pieczy zastępczej na formy rodzinne i instytucjonalne, wyrażając prymat form rodzinnych nad instytucjonalnymi.

Liczba i struktura rodzin zastępczych w powiecie wejherowskim w okresie realizacji założeń Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w latach 2021 – 2023 ulegały ciągłej ewaluacji.

W Powiecie Wejherowskim na przestrzeni 3 ostatnich lat zauważalny jest wzrost liczby rodzin zastępczych spokrewnionych i niewielki wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych. Zmniejszyła się jednak liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Niewielka liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych niezawodowych jest niewystarczająca w stosunku do znacznego wzrostu liczby dzieci oczekujących na umieszczenie w pieczy zastępczej.

Także proces uzawodowienia rodzin zastępczych charakteryzuje się stagnacją. W 2021 roku 3 rodziny niezawodowe przekształciły się w rodzinę zawodową, w 2022 roku tylko 2 rodziny niezawodowe przekwalifikowały się na rodzinę zawodową, natomiast w 2023 roku żadna z rodzin nie została przeszkolona na zawodową rodzinę zastępczą. W analizowanym okresie nikt ze spokrewnionych rodzin zastępczych nie zmienił statusu na niezawodową rodzinę zastępczą. Również żadna zawodowa rodzina zastępcza nie przekwalifikowała się na rodzinę specjalistyczną, pogotowie rodzinne ani rodzinny dom dziecka.

W 2021 roku do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie wpłynęło 23 wnioski (15 rodzin) o przeszkolenie na rodzinę zastępczą, w tym 10 na rodzinę zastępczą niezawodową oraz 5 wniosków na rodzinę zastępczą zawodową, 11 osób zostało pozytywnie zaopiniowanych do szkolenia na rodzinę zastępczą niezawodową i 3 osoby do szkolenia na rodzinę zastępczą zawodową, wszyscy ukończyli szkolenie. Szkolenia realizowane były zgodnie z autorskim programem „Nowy dom z sercem” zatwierdzonym przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. W efekcie pozyskano 6 rodzin niezawodowych i 3 zawodowe.

W 2022 roku przeprowadzono 2 edycje szkolenia dla rodzin zastępczych niezawodowych, dla rodzin zastępczych zawodowych oraz pomocowych. Do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie wpłynęło 46 wniosków (29 rodzin) o przeszkolenie na rodzinę zastępczą, w tym 22 na rodzinę zastępczą niezawodową oraz 7 wniosków na rodzinę zastępczą zawodową, 25 osób zostało pozytywnie zaopiniowanych do szkolenia na rodzinę zastępczą niezawodową i 5 osób do szkolenia na rodzinę zastępczą zawodową. Jedna rodzina niezawodowa nie ukończyła szkolenia.. Szkolenie realizowane było zgodnie z autorskim programem „Odnaleźć marzenia zatwierdzonym przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. W efekcie pozyskano 14 rodzin niezawodowych i 5 zawodowe.

W pierwszym półroczu 2023 roku przeprowadzono 1 edycję szkolenia dla rodzin zastępczych niezawodowych. Wpłynęło 17 wniosków o przeszkolenie na rodzinę zastępczą niezawodową, 9 osób zostało pozytywnie zaopiniowanych do szkolenia, które ukończyło 6 rodzin. Druga edycja odbędzie się w ostatnim kwartale 2023 roku, złożono 18 wniosków (11 rodzin), zakwalifikowano do szkolenia 11 rodzin z czego 5 rodzin nie posiada pod opieką dzieci w pieczy.

Powodem negatywnych kwalifikacji były:

1. braki pod względem formalno – prawnym,
2. negatywna opinia o predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
3. niewystarczające warunki bytowe i mieszkaniowe do zapewnienia podstawowych potrzeb dzieciom,
4. brak zgody dzieci biologicznych kandydatów do podjęcia funkcji rodziny zastępczej,
5. brak co najmniej 3- letniego doświadczenia w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej niezawodowej.

Tabela 6 Liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej w latach 2021-2023

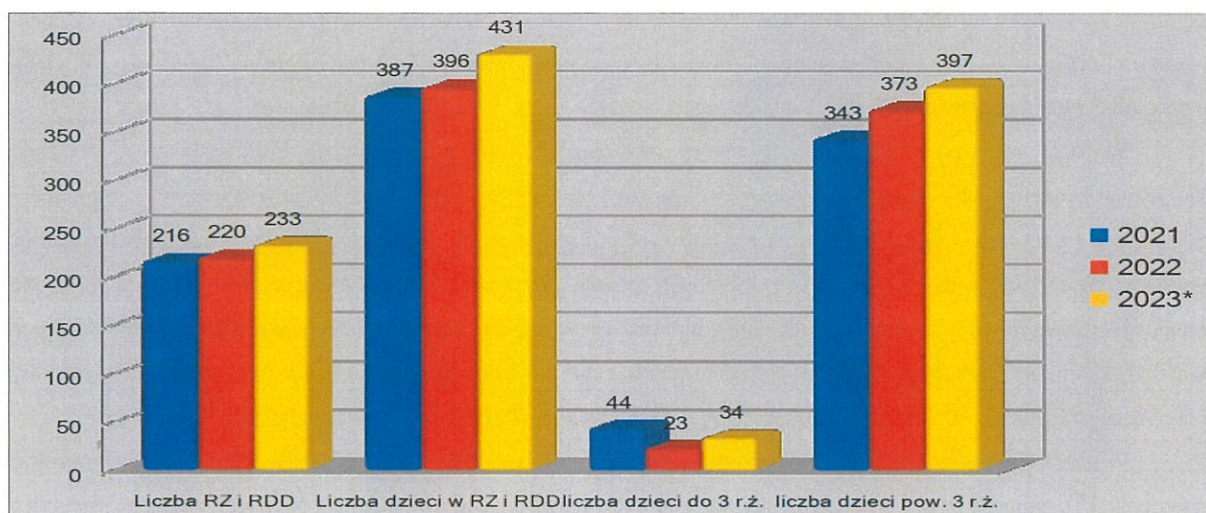
Analizowany obszar	2021	2022	2023 *
Liczba rodzin zastępczych ogółem	205	210	223
Liczba dzieci w tych rodzinach, w tym:	305	314	348
do 3 roku życia	37	17	31
powyżej 3 roku życia	268	297	317
Liczba rodzinnych domów dziecka	11	10	10
Liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka, w tym:	82	82	83
do 3 roku życia	7	6	3
powyżej 3 r. ż.	75	76	80
Łącznie liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	387	396	431

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

W Powiecie Wejherowskim zauważalny jest znaczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej (w szczególności 2023 rok jest pod tym względem rekordowy), jednak nie skutkuje to adekwatnym do potrzeb wzrostem form rodzinnej pieczy zastępczej. Niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej spowodowała, że zachodziła konieczność zabezpieczenia dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych, zawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia ponad limit określony w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wykres 2 Zestawienie porównawcze liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz liczby dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej w Powiecie Wejherowskim w latach 2021 – 2023

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Z powyższych zestawień wynika, że w 2021 roku dzieci do lat 3 stanowiły 11,4% wszystkich umieszczonych w pieczy rodzinnej, a powyżej 3 r.ż. 88,6%. W 2022 roku liczba dzieci do 3 lat zmniejszyła się do 5,8%, natomiast

wzrosła liczba dzieci powyżej 3 r.ż. do 94,2%. Według stanu na dzień 30.09.2023r. w rodzinnych formach pieczy zastępczej przebywało 431 dzieci, w tym 34 dzieci do lat 3, co stanowi 7,9% łącznej liczby umieszczonych dzieci w tym okresie i 397 dzieci powyżej 3 r.ż., czyli 92,1%.

Poniższe dane wskazują na liczbę dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy na mocy postanowień sądu w latach 2021-2023.

Tabela 7 Liczba umieszczonych dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.

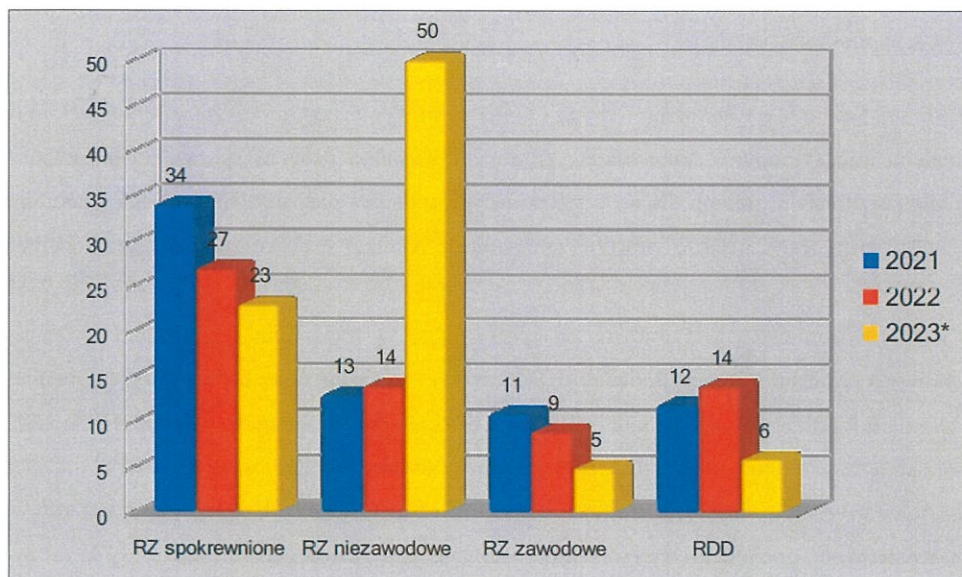
Umieszczenia	2021	2022	2023 *
W rodzinach zastępczych spokrewnionych	34	27	23
W rodzinach zastępczych niezawodowych	13	14	50
W rodzinach zastępczych zawodowych	11	9	5
W rodzinnych domach dziecka	12	14	6
Łącznie liczba umieszczonych dzieci	70	64	84

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

W 2021 roku w rodzinnej pieczy zastępczej umieszczono 70 dzieci, natomiast w 2022 roku zostało umieszczonych 64 dzieci. Z kolei do dnia 30.09.2023 roku w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka funkcjonujących na terenie powiatu wejherowskiego umieszczono 84 dzieci, czyli o 20% więcej niż w 2021 roku i o 31% więcej niż 2022 roku.

Wykres 3 Liczba umieszczonych dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Znamiennym jest zmniejszająca się liczba dzieci umieszczanych w spokrewnionych rodzinach zastępczych, w rodzinach zawodowych i rodzinnych domach dziecka, natomiast znacząco wzrosła liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych niezawodowych.

Ponadto dzieci pochodzące z terenu powiatu wejherowskiego umieszczane są również w rodzinnej pieczy zastępczej poza powiatem, na terenie całego kraju. Aktualnie, na podstawie zawartych porozumień z innymi powiatami, w rodzinnej pieczy zastępczej przebywa 51 dzieci.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada tymczasowość pieczy zastępczej, czyli zapewnienie opieki i wychowania dzieciom na czas kryzysu występującego w rodzinie biologicznej.

Tabela 8 Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.

Powód opuszczenia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka	2021	2022	2023 *
usamodzielnienie	17	21	16
powrót do rodziców biologicznych	16	13	11
adopcja	4	7	6
przejsie do rodziny zastępczej na terenie innego powiatu	6	3	4
umieszczenie w placówce opiekuńczo - wychowawczej	7	5	4
inne	0	0	1
Łącznie liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą	50	49	42

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Tylko ok. 2-4% dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej powraca pod opiekę rodziców biologicznych. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku adopcji – tylko kilkoro dzieci rocznie zostaje przysposobionych, co stanowi ok. 1-1,5% wszystkich dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej. Zdecydowana większość wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej przebywa w pieczy do momentu uzyskania pełnoletności lub nawet do 25 roku życia. Aktualnie w rodzinnej pieczy zastępczej przebywa 67 pełnoletnich wychowanków. Spada liczba dzieci powracających pod opiekę rodziców biologicznych co może być skutkiem niewystarczającej pracy z rodziną biologiczną po umieszczeniu dziecka w pieczy.

2.1.1. Wsparcie specjalistyczne

Zgodnie z art. 76 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy między innymi: zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, a także zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą.

W Powiecie Wejherowskim wszystkie rodziny zastępcze objęte są wsparciem organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie zatrudnieni są koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, którzy na wniosek rodzin zastępczych, prowadzą pracę wspierającą i pomocową wobec rodzin zastępczych. Rodziny, które nie są objęte wsparciem koordynatora, są wspierane przez pracownika socjalnego PCPR.

Poniższe zestawienie prezentuje liczbą strukturę wsparcia rodzin zastępczych przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracownika socjalnego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej (PCPR).

Tabela 9 Wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.

Analizowany obszar	2021	2022	2023*
Liczba zatrudnionych koordynatorów	14	15	13
Liczba rodzin objętych wsparciem koordynatora w ciągu roku	194	169	165
Pozostałe rodziny zastępcze, wspierane przez organizatora	22	20	15

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Wsparcie specjalistyczne realizowane było przez:

- a) 5 psychologów
- b) radcę prawnego
- c) doradcę zawodowego
- d) 4 pedagogów
- e) specjalistów diagnozy FASD (w ramach współpracy z Fundacją Mali i Dużi).

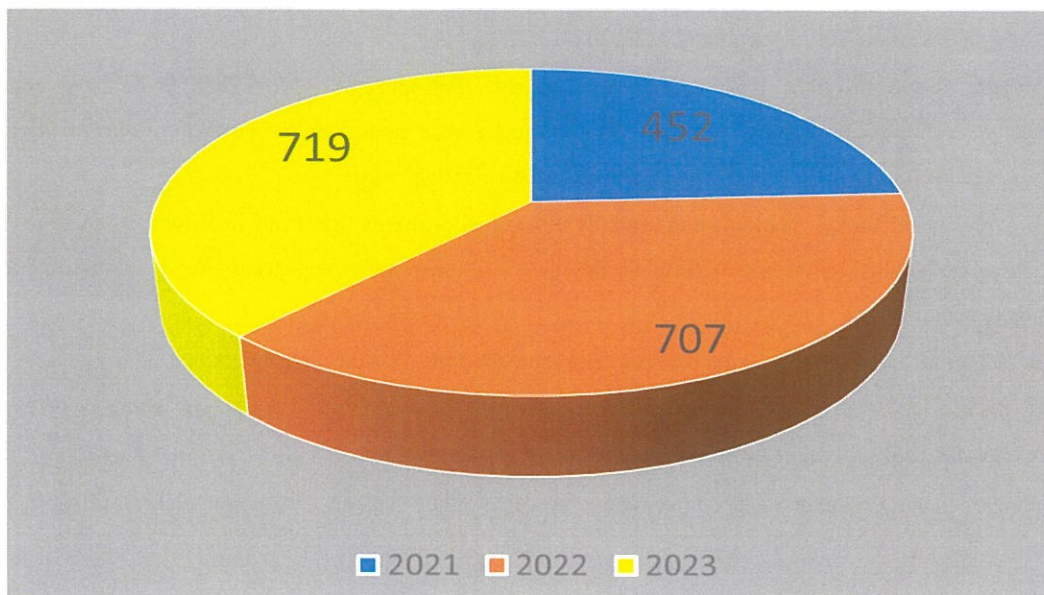
Specjaliści realizowali następujące zadania:

1. badania psychologiczne kandydatom do pełnieni funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
2. pomoc i wsparcie osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w ramach grup wsparcia oraz grup samopomocowych,
3. poradnictwo i terapię dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy,
4. działalność diagnostyczno - konsultacyjną, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych pieczą,
5. poradnictwo w zakresie zachowania i wzmocnienia kompetencji rodzin zastępczych oraz przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu,
6. doradztwo zawodowe dla dzieci i młodzieży.

Specjaliści PCPR realizowali szereg działań ukierunkowanych na pomoc i wsparcie osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą oraz dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej. Dane wskazują na coraz większą potrzebę wsparcia specjalistycznego zarówno dla dzieci jak i ich opiekunów.

Zakres wzrostu zapotrzebowania na ukierunkowane, systematyczne wsparcie psychologiczne dzieci, zostało zobrazowane w poniższym wykresie.

Wykres 4 Wsparcie specjalistyczne udzielane w latach 2021-2023.

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

2.1.2. Promocja rodzicielstwa zastępczego.

Przez okres niespełna 3 lat w celu promocji rodzicielstwa zastępczego zrealizowano następujące działania:

1. przygotowano i rozdystrybuowano plakaty promujące rodzicielstwo zastępcze. Plakaty umieszczono w PKS Wejherowo, MZK Wejherowo, wywieszono na wiatkach przystankowych, na tablicach ogłoszeń kościołów parafialnych w Wejherowie, w jednym z nich ukazały się w gazetce parafialnej. Plakaty we współpracy z koordynatorami zostały przekazane do siedzib urzędów miast i gmin powiatu wejherowskiego (2021/2022r.),
2. zorganizowano dzień otwarty w PCPR Wejherowo (2022r.),
3. nagrano z udziałem rodzin zastępczych spot reklamowy, który zamieszczono na Facebooku oraz stronie internetowej PCPR (2022r.),
4. powstał autorski biuletyn informacyjny i promujący rodzinną pieczę zastępczą pn. „Rodzina od zaraz” (2022r./2023r.),
5. pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej w 2022 roku uczestniczyli w festynach i imprezach okolicznościowych promując rodzicielstwo zastępcze tj. w Fabryce Kultury w Redzie, podczas Festynu Ekologicznego „Czysta Rumia”, w czasie Festynu Rodzinnego w Redzie, Festynie z okazji Dnia Dziecka w miejscowości Gowino oraz w Paraszynku (gm. Łęczycze), natomiast w 2023 roku uczestniczyli w festynach i imprezach okolicznościowych promując rodzicielstwo zastępcze tj.: „Motoserce” organizator: Cruiseriders Poland MC – impreza w Bożymyśle Wielkim, „MotoKrew – Motocykliści dzieciom” organizator: klub Nine Six MC Poland North – impreza w Wejherowie, promocja w CH Auchan w Rumi, na Dożynkach powiatowo-gminnych w Bolszewie, na jesiennym festynie z IX biegiem redzkim w Redzie.
6. nawiązano współpracę z Radiem „Kaszebe” oraz lokalną Telewizją TTM w celu udostępnienia spotów reklamowych zachęcających odbiorców do wzięcia udziału w szkoleniu dla kandydatów na rodziny zastępcze – spoty reklamowe można było usłyszeć w radiu i obejrzeć za pośrednictwem Telewizji Kablowej Chopin (2021r./2022r.),
7. we wszystkich szkołach gminnych i powiatowych w e- dziennikach opublikowano ogłoszenie o naborze kandydatów na rodziny zastępcze (2022r./2023r.),
8. zorganizowano festyn z okazji „Dnia Rodzicielstwa Zastępczego” (27.05.2023r.) dla istniejących rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz mieszkańców powiatu wejherowskiego i gości przyjezdnych połączone z promowaniem rodzicielstwa zastępczego,
9. w czerwcu 2023 roku opublikowano artykuły w lokalnej prasie na temat rodzicielstwa zastępczego: w gazecie „Rumskie Nowiny” artykuł pn. „Rodziny zastępcze poszukiwane” i w gazecie „Rejsy Trójmiasta” artykuł pn. „Rodzina od zaraz”.
10. w 2023 roku zamówiono i rozdano naklejki na samochód pn. „Zostań rodziną zastępczą”.
11. w sierpniu 2023 roku na Konwencji Samorządowców miało miejsce wystąpienie Dyrektora PCPR na temat wspierania rodziny i pieczy zastępczej w Powiecie Wejherowskim.
12. umieszczono ogłoszenie o naborze na kandydatów na rodziny zastępcze w ogólnopolskiej aplikacji „Blisko”.

2.1.3. Działania Stowarzyszenia Rodzicielstwa Zastępczego „Nasze Gniazdo”

Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego „Nasze Gniazdo” od lat działające na rzecz rodzin zastępczych w powiecie wejherowskim w latach 2021 – 2023 podejmowało liczne działania wspierające rodziny zastępcze. Stowarzyszenie podejmowało i kontynuowało współpracę z:

1. Zespołem Szkół Podstawowych Nr 3 i 4 w Wejherowie,
2. Urzędem Miasta Wejherowo (utworzenie nowej grupy wolontariackiej, "Gala Wolontariatu"),
3. Fundacją "Vestor", "
4. Trójmiejskim Bankiem Żywności,
5. stowarzyszeniem wspierającym osoby niepełnosprawne umysłowo "Razem" z Pucka,
6. Fundacją "Pan Władek",
7. PCPR Wejherowo,
8. Starostwem Powiatowe Wejherowo,
9. Klubikiem "TAO" Wejherowo

Stowarzyszenie, w ramach wsparcia rodzin zastępczych, realizowało korepetycje dla dzieci, Świąteczną Zbiórkę Żywności, akcję "Paczka dla Seniora", projekt "Praca z dzieckiem z FAS i jego rodziną zastępczą", warsztaty terapeutyczne, projekty pn. "Kierunek Samodzielność Klucz do Jutra" oraz "Zrozumieć Fas", cykl spotkań pn. "Warsztaty z chemią", "Akademii Programowania", warsztaty "Ekofabryki", organizowało czas wolny poprzez system gier planszowych, zajęcia sportowe, spotkania na bowlingu, wycieczki piesze.

Na szczególne uznanie zasługuje duża aktywność i zarazem skuteczność działań Stowarzyszenia w obszarze tworzenia i rozwoju wolontariatu na rzecz rodzin i dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.

2.1.4. Limit rodzin zastępczych

Zgodnie z art. 180 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, 3-letni powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej winien zawierać m.in. coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Na koniec 2020 roku w Powiecie Wejherowskim funkcjonowało 12 rodzin zastępczych zawodowych. W związku z tym, w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 założono, że w kolejnych latach powstaną 3 nowe rodziny zastępcze zawodowe (co roku jedna), tak aby pod koniec trwania niniejszego Programu osiągnąć limit 15 rodzin zastępczych zawodowych.

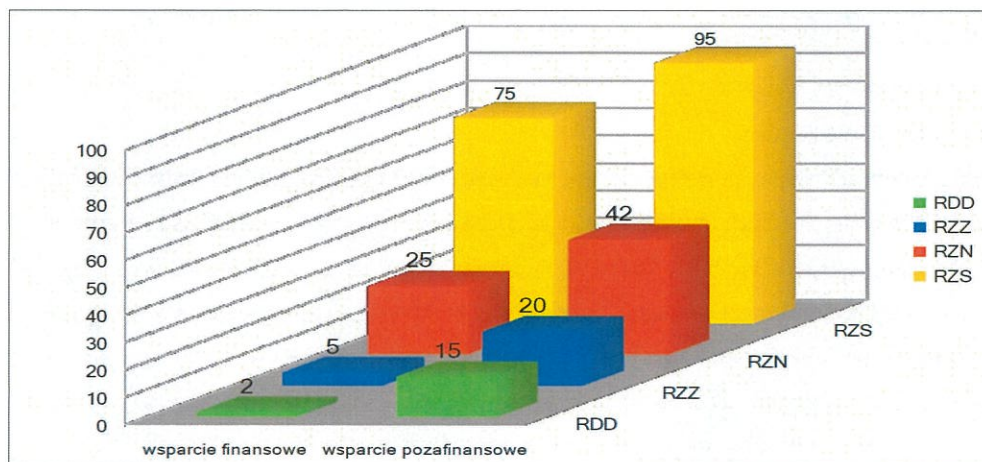
Jak wynika z danych nie udało się zrealizować założeń limitu zawodowych rodzin zastępczych. Tylko w 2021 roku osiągnięto limit 13 rodzin zawodowych, natomiast w 2022 roku i 2023 roku liczba rodzin zawodowych spadła do 11, co oznacza 3 rodziny mniej niż zakładany limit w 2022 roku i o 4 rodziny zawodowe mniej niż planowany limit na 2023 rok. Przyczyną tego jest brak kandydatów do przekształcenia się z rodziny niezawodowej na zawodową oraz rezygnacja istniejących rodzin zawodowych z pełnienia funkcji. Zdarzają się również przypadki rozwiązywania rodzin zastępczych zawodowych z powodu podejrzenia stosowania przemocy wobec dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. W okresie 2021-2023 miały miejsce trzy takie przypadki.

2.1.5. Badania ankietowe w rodzinach zastępczych

W związku z dokonywaną diagnozą w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wejherowskiego przeprowadzono badania ankietowe wśród funkcjonujących w powiecie rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka.

Ankietowani zapytani o najbardziej potrzebne formy wsparcia częściej wskazywali na formy pozafinansowe jako te najbardziej potrzebne i oczekiwane przez rodziny, zarówno dla siebie, jak i dla swoich podopiecznych. Oczekiwania ankietowanych przedstawia poniższy wykres:

Wykres 5 Oczekiwane formy wsparcia przez rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Wśród wsparcia pozafinansowego za najbardziej pożądane uznano:

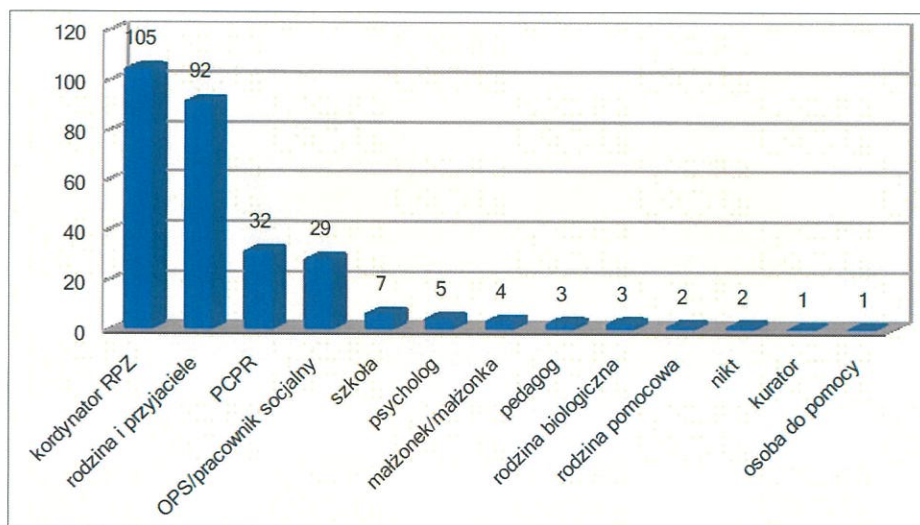
1. wsparcie specjalistów (psycholog, pedagog, terapeuta, psychiatra);
2. wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
3. doskonalenie kompetencji poprzez organizowanie szkoleń.

Ponadto wskazywano na takie obszary jak: ochrona przed wpływem rodzin biologicznych, wsparcie mieszkaniowe, zapewnienie badań lekarskich dla rodzin zastępczych zawodowych, wsparcie pracownika socjalnego, wsparcie wolontariuszy, zaniechanie ingerencji w życie rodziny zastępczej spokrewnionej, wsparcie w opiece nad dziećmi z niepełnosprawnościami, ułatwienie kontaktu z instytucjami, spotkania rodzin zastępczych.

^a **Wykres 6 Osoby wspierające w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej w opinii rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.**

rdzie

j wspierających w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej ankietowani uznali:

Źródło: opracowanie własne PCPR

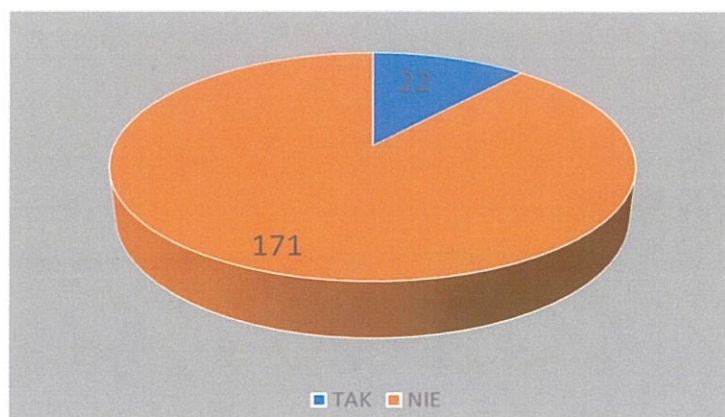
Badanie wskazało, że ankietowani najbardziej doceniają wsparcie udzielane przez PCPR, w tym koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, oraz bliskie im osoby tj. rodzinę i przyjaciół. Wyniki badania potwierdzają, że koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jest tym ogniwem wsparcia, które okazuje się niezbędnym w pieczy zastępczej. Wysoki wskaźnik takiej odpowiedzi skłania ku wnioskowi, że aby utrzymać i wzmocnić tę rolę zasadnym jest dążenie do zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej tak, aby obejmowali wsparciem oni relatywnie mniej rodzin i dzieci, niż zakłada to ustawodawca, co przełoży się na większą skuteczność i jakość pracy.

Zbadano również zadowolenie ankietowanych ze wsparcia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zdecydowana większość (89%) uznała wsparcie za wystarczające, pozostali ankietowani wskazali, że wsparcie ORPZ należy poszerzyć o: większą dostępność do specjalistów, ochronę prawną, zwiększenie środków na utrzymanie dzieci, finansowanie badań i opinii dla rodzin zastępczych, organizowanie wakacji, wycieczek dla dzieci, większe wsparcie dla usamodzielniających się wychowanków, szkolenia, rozwój wolontariatu.

W przeprowadzonej ankiecie zapytano rodziny zastępcze niezawodowe czy są zainteresowane przekwalifikowaniem się na rodzinę zastępczą zawodową. W zdecydowanej większości (87%) rodziny te nie wyrażały woli uzawodowienia, 5 rodzin wyraziło zainteresowanie takim rozwiązaniem, 2 nie miały zdania w tym temacie. Przy czym 22 rodziny niezawodowe uznały, że należy opracować ścieżkę rozwoju zawodowego dla rodzin zastępczych, a 26 uznało, że nie ma takiej potrzeby. Wśród rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka 18 z 22 opowiedziało się za opracowaniem ścieżki rozwoju zawodowego, przeciwnych było 3 przedstawicieli tej grupy badanych. Natomiast rodziny spokrewnione zdecydowanie opowiedziały się przeciwko uzawodowieniu rodzicielstwa zastępczego, co może świadczyć o przekonaniu, że dziecko powinno wychowywać się wśród najbliższych mu osób, a więc w przypadku ograniczenia władzy rodzicom biologicznym, przez osoby z nim spokrewnione. Myślenie takie wpisuje się w ideę rodzicielstwa zastępczego i skłania do zintensyfikowania działań interdyscyplinarnych w zakresie pozyskiwania opieki zastępczej wśród osób bliskich dziecku tj. dziadków, dorosłego rodzeństwa.

Ponadto ankietowani wyrazili swoje stanowisko w zakresie przyjęcia pod opiekę większej liczby dzieci niż posiadają, z uwzględnieniem limitu ustawowego. Wyniki badania przedstawia poniższy wykres:

Wykres 7 Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące zwiększenia liczby dzieci w swojej rodzinie.

Źródło: opracowanie własne PCPR

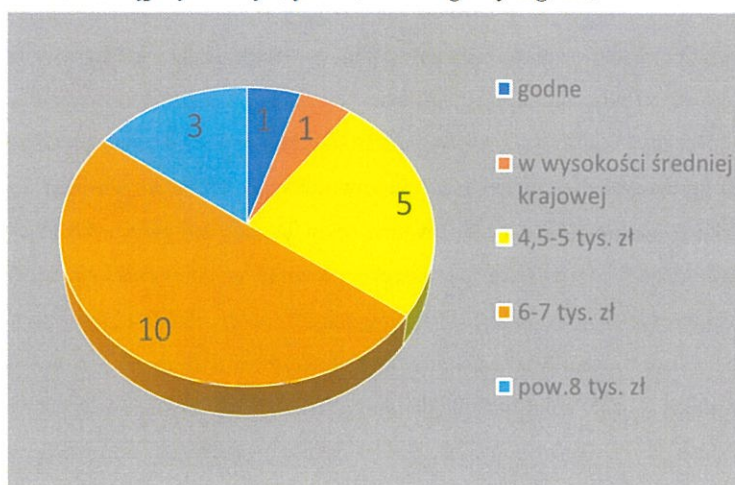
Blisko 89 % ankietowanych nie wyraża woli zaopiekowania się większą ilością dzieci i argumentują to m.in.: brakiem warunków mieszkaniowych i bytowych, swoim stanem zdrowia, stanem zdrowia podopiecznych, wiekiem dzieci pozostających pod opieką, pracą zawodową, trudną współpracą z rodzicami biologicznymi.

Pozostałe 11% badanych, które zadeklarowało, że mogłoby zaopiekować się większą liczbą dzieci niż dotychczas za przeszkodę wskazało: swój wiek, wiek dzieci, warunki mieszkaniowe, brak czasu, praca zawodowa, obowiązujące przepisy prawa, problemy wychowawcze z podopiecznymi.

Częściej twierdząco odpowiadały rodziny zawodowe i prowadzący rodzinne domy dziecka niż rodziny niezawodowe i spokrewnione.

Na 22 rodziny zawodowe i prowadzących rodzinne domy dziecka, którzy wzięli udział w badaniu, 20 wyraziło swoje niezadowolenie z uzyskiwanego wynagrodzenia z tytułu pełnionej funkcji. Rodziny zapytane o to, jaki poziom wynagrodzenia byłby dla nich satysfakcjonujący odpowiedziały następująco:

Wykres 8 Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące oczekiwanego wynagrodzenia.

Źródło: opracowanie własne PCPR

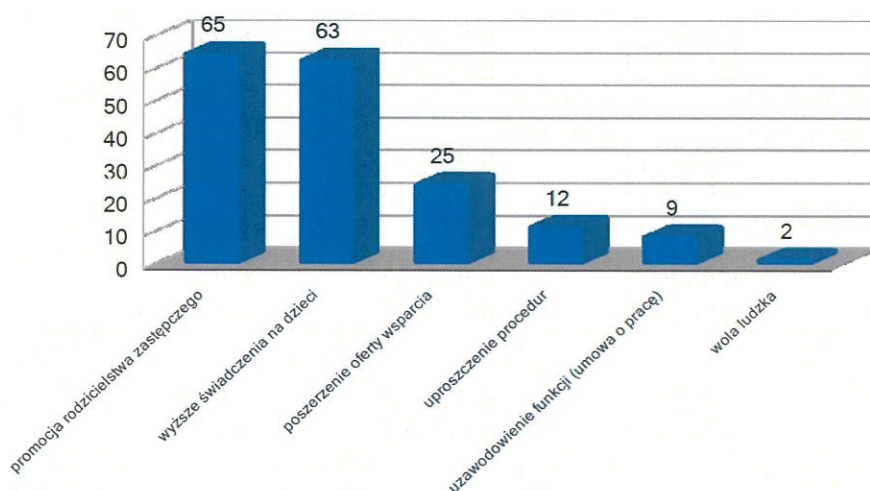
Średnie wynagrodzenie dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka w Powiecie Wejherowskim wynosi obecnie:

- 4 196 zł - rodziny zastępcze zawodowe;
- 5 100 zł – rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcje pogotowia rodzinnego;
- 4 925 zł – prowadzący rodzinne domy dziecka.

Mając na uwadze deinstytucjonalizację usług społecznych ankietowanych zapytano co ich zdaniem przyczyniłoby się do pozyskania większej liczby rodzin zastępczych.

Poniżej wynik badania:

Wykres 9 Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące możliwości zwiększenia liczby rodzinnych form pieczy zastępczej.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Ankietowani uznali, że promocja rodzicielstwa zastępczego oraz wysokość świadczeń finansowych, jakie otrzymują rodziny zastępcze na utrzymanie dzieci, to główne przesłanki mające wpływ na rozwój rodzicielstwa zastępczego. O ile działania promocyjne na poziomie lokalnym jak i globalnym wydają się być niezbędne do tego aby dotrzeć do jak najszerszego grona potencjalnych kandydatów, to wysokość świadczeń na utrzymanie dzieci regulowane ustawowo winno być rozpatrywane na poziomie ministerialnym. Wysokość świadczeń fakultatywnych i obligatoryjnych oraz wynagrodzeń, które finansowane są ze środków samorządów lokalnych uzależniona będzie od możliwości i zamożności samorządu. Dlatego też zasadnym wydaje się pozyskiwanie środków zewnętrznych na zadania ustawowe oraz w zakresie rozwoju usług wspierających, na które ankietowani wskazali w swoich odpowiedziach.

2.2 Instytucjonalna piecza zastępcza

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej instytucjonalna piecza zastępcza może być sprawowana w formie placówki opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego. Do zadań własnych Powiatu należy prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych, zaś prowadzenie pozostałych form instytucjonalnej pieczy zastępczej należą do zadań własnych samorządu województwa. Ustawa wprowadziła podział placówek opiekuńczo – wychowawczych na

cztery typy: socjalizacyjny, interwencyjny, specjalistyczno – terapeutyczny i rodzinny, zezwalając na łączenie zadań placówek (oprócz rodzinnej).

Instytucjonalna piecza zastępcza w Powiecie Wejherowskim sprawowana jest w formie placówek opiekuńczo – wychowawczych będących jednostkami organizacyjnymi Powiatu lub prowadzonych przez fundacje na zlecenie Powiatu, w trybie art. 190 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dwie placówki działające na zlecenie Powiatu w 2022 roku funkcjonowały na terenie Gdyni, na podstawie porozumień zawartych pomiędzy Starostą Wejherowskim a Prezydentem Miasta Gdyni.

Tabela 10 Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych w latach 2021-2023.

rok	liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych				
	łącznie	socjalizacyjnych	łączących zadania placówki socjalizacyjnej i interwencyjnej	specjalistyczno-terapeutycznych	rodzinnych
2021	8	4	3	0	1
2022	9	4	3	1	1
2023*	8	3	3	1	1

* stan na 30.09.2023

Źródło: PCPR Wejherowo, opracowanie własne

W 2021 roku jedna z placówek opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego, która prowadziła swoją działalność w dwóch budynkach dla łącznie 26 dzieci, została podzielona na dwie odrębne placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego: w Luzinie dla 14 dzieci i w Wejherowie dla 12 dzieci. Tym samym obie placówki osiągnęły ustawowe standardy w zakresie limitu dzieci w placówce.

W 2022 roku, w związku ze zwiększającą się liczbą dzieci trafiających do pieczy zastępczej wymagających specjalistycznego wsparcia, Powiat Wejherowski podjął decyzję o utworzeniu placówki opiekuńczo – wychowawczej typu specjalistyczno – terapeutycznego. W kwietniu 2022 roku rozpoczęła swą działalność placówka specjalistyczno - terapeutyczna w Gdyni pod nazwą „Dom na Klifie” przeznaczona dla 10 dzieci z terenu powiatu wejherowskiego. W kwietniu 2023 roku placówka zmieniła swoją siedzibę i obecnie funkcjonuje na terenie Rumi pod nazwą „Dom w Janowie”.

Zgodnie z decyzją Wojewody Pomorskiego w październiku 2022 roku została zlikwidowana Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Nasz Dom” w Rumi prowadzona przez Towarzystwo Salezjańskie na zlecenie Powiatu Wejherowskiego. W związku z tym Powiat Wejherowski ogłosił otwarty konkurs na prowadzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej dla 14 dzieci z terenu powiatu wejherowskiego, który wygrała Fundacja dla Rodziny „Ogniska Nadziei”. Pod koniec października 2022 roku rozpoczęła swoją działalność placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego „Dom pod Lawendami” z siedzibą w Rumi, która przyjęła wszystkich wychowanków z likwidowanej Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej „Nasz Dom”.

Tabela 11 Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych i liczba wychowanków w placówkach w latach 2021-2023.

rok	Ilość placówek wg stanu na 01.01	Ilość placówek wg stanu na 31.12	Ilość miejsc w placówkach wg stanu na 01.01	Ilość miejsc w placówkach wg stanu na 31.12	Liczba wychowanków w placówkach Powiatu Wejherowskiego o wg stanu na 31.12	Liczba wychowanków w placówkach poza powiatem wg stanu na 31.12
2021	8	8	102	102	98	10
2022	8	9	102	114	101	13
2023*	9	8*	114	102*	106*	9

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Według stanu na dzień 31.12.2022r. w powiecie wejherowskim funkcjonowało 9 placówek opiekuńczo – wychowawczych. W dniu 02.01.2023r. Zarząd Powiatu Wejherowskiego rozwiązał umowę z Fundacją „Rodzina Nadziei” na prowadzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego pod nazwą „Dom Rodzinny w Wejherowie”. Aktualnie w powiecie wejherowskim funkcjonuje 8 placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno – terapeutycznego może przebywać jednocześnie 14 wychowanków, natomiast w placówce typu rodzinnego 8 dzieci. Od 2021 roku wszystkie placówki Powiatu Wejherowskiego spełniają standardy dotyczące liczby dzieci w placówce. Zwiększenie liczby dzieci w placówce następuje tylko w przypadku wydania zgody przez Wojewodę.

Zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno – terapeutycznego są umieszczane dzieci powyżej 10 roku życia. Młodsze dzieci w większości przypadków umieszczane są w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Natomiast zgodnie z art. 95 ust. 2 ww. ustawy umieszczenie w placówce dziecka poniżej 10 roku życia jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce umieszczona jest matka lub ojciec dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub gdy dotyczy to rodzeństwa. W placówkach opiekuńczo – wychowawczych Powiatu Wejherowskiego w zdecydowanej liczbie przypadków umieszczane są dzieci powyżej 10 roku życia, zachowując tym samym standardy wyznaczone w obowiązujących przepisach. Młodsze dzieci umieszczane są w wyjątkowych przypadkach, o których mówi art. 95 ust. 2 ustawy lub w przypadku konieczności pilnego zabezpieczenia dziecka w pieczy.

Tabela 12 Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych Powiatu Wejherowskiego w podziale na wiek, w latach 2021-2023.

rok	Poniżej 7 r.ż.	7-9 lat	10-17 lat	18 lat i więcej
2021	1	4	76	17
2022	3	4	81	13
2023*	2	6	83	15

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Aktualnie w placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywa 8 dzieci poniżej 10 roku życia, w tym 1 w placówce typu rodzinnego, a pozostałych 7 przebywa zgodnie z art. 95 ust. 2 ww. ustawy.

Tabela 13 Liczba umieszczeń w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023 z podziałem na gminy.

gmina	Liczba umieszczeń dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej		
	2021	2022	2023*
miasto Wejherowo	10	9	8
Rumia	8	10	6
Reda	4	3	0
gmina Wejherowo	2	3	1
Gniewino	0	5	0
Choczewo	0	1	1
Luzino	1	3	4
Szemud	2	1	0
Linia	0	0	0
Łęczyce	0	0	4
inny powiat	0	5	0
Ukraina	x	0	2
łącznie	27	40	26

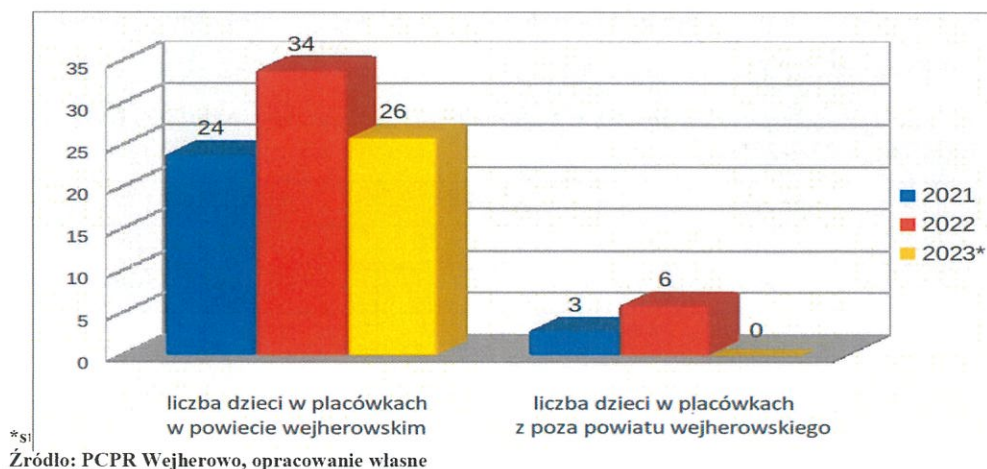
* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Jak wynika z powyższych danych najczęściej umieszczonych dzieci pochodziło z miasta Wejherowa i z Rumi, najmniej z gminy Linia i z Choczewo.

W 2021 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych powiatu wejherowskiego umieszczono 24 dzieci (z rodzin biologicznych i rodzin zastępczych). Natomiast w 2022 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych powiatu wejherowskiego zostało umieszczonych 34 dzieci, co oznacza wzrost umieszczeń dzieci w placówkach o 1/3 w stosunku do roku 2021. Z kolei do dnia 30.09.2023 roku w placówkach funkcjonujących na terenie powiatu wejherowskiego umieszczono 26 dzieci, czyli więcej niż w ciągu całego roku 2021.

Wykres 10 Liczba umieszczeń w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.

W przypadku braku możliwości umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych na terenie powiatu wejherowskiego, dzieci pochodzące z terenu naszego powiatu umieszczane są wówczas w instytucjonalnej pieczy zastępczej poza powiatem, na terenie całego kraju. Aktualnie w placówkach na terenie innych powiatów przebywa 4 dzieci. Natomiast w przypadku dzieci poniżej 10 roku życia, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej ani placówce opiekuńczo – wychowawczej, istnieje możliwość umieszczenia ich w regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych prowadzonych przez urzędy marszałkowskie. Aktualnie w regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych przebywa 5 dzieci pochodzących z terenu powiatu wejherowskiego.

Tabela 14 Liczba umieszczeń dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.

rok	Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej			
	łącznie	z rodziny biologicznej	z rodziny zastępczej	z małoletnią matką
2021	27	19	7	1
2022	40	35	5	0
2023*	26	21	5	0

*stan na 30.06.2023

Źródło: PCPR Wejherowo, opracowanie własne

Do placówek opiekuńczo – wychowawczych trafiają również dzieci powyżej 10 roku życia, które wcześniej przebywały w rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka. Powodów zmiany formy pieczy może być kilka, m.in.: rozwiązanie rodziny zastępczej lub rezygnacja rodziny z opieki nad danym dzieckiem spowodowana np. jego stanem zdrowia lub problemami opiekuńczo – wychowawczymi. Ponadto w placówkach umieszczane są dzieci przenoszone z innych placówek opiekuńczo – wychowawczych z powodu np. likwidacji placówki, stanu zdrowia dziecka, w tym zdrowia psychicznego, konieczności przeniesienia dziecka z miejsca interwencyjnego do placówki socjalizacyjnej lub ze względu na wiek dziecka (poniżej 10 r.ż. do placówki rodzinnej).

Tabela 15 Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.

rok	Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą					
	łącznie	usamodzielnienie	powrót do rodziny biologicznej	umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej	DPS	adopcja
2021	23	12	7	4	0	0
2022	33	22	9	1	1	0
2023*	25	20	3	2	0	0

*stan na 30.06.2023

Źródło: PCPR Wejherowo, opracowanie własne

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada tymczasowość pieczy zastępczej, czyli zapewnienie opieki i wychowania dzieciom na czas kryzysu występującego w rodzinie biologicznej. Jak wskazano powyżej, tylko kilkoro dzieci powraca pod opiekę rodziców, a zdecydowana większość przebywa w pieczy zastępczej do uzyskania pełnoletności. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku przenoszenia dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej – tylko kilkoro dzieci rocznie z placówek trafia do rodzin zastępczych (w 2022 roku tylko jedno). Dotyczy to

przede wszystkim dzieci poniżej 10 roku życia, które zostały interwencyjnie zabezpieczone w placówce, a następnie zgodnie z obowiązującymi przepisami zostają przeniesione do rodzinnej pieczy zastępczej. Analogicznie do lat ubiegłych obserwowana jest utrzymująca się tendencja niskiej ilości lub wręcz braku przysposobień dzieci z placówek opiekuńczo - wychowawczych. W okresie ostatnich 3 lat żadne z dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej nie zostało przysposobione. W analizie okresu pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej zauważalny jest wzrost liczby dzieci długotrwale przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. Zdecydowana większość wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywa w placówkach do momentu uzyskania pełnoletności lub nawet do 25 roku życia. Aktualnie w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywa 15 pełnoletnich wychowanków.

2.2.1. Wskaźnik deinstytucjonalizacji

Według UNICEF deinstytucjonalizacja określana jest jako „całość procesu planowania transformacji i zmniejszania rozmiaru zakładów stacjonarnych lub ich likwidacji przy jednoczesnym zapewnieniu innego rodzaju różnorodnych usług opieki nad dziećmi bazujących na standardach wynikających z praw człowieka i zorientowanych na rezultaty”. W odniesieniu do systemu pieczy zastępczej deinstytucjonalizacja jest procesem przejścia od opieki instytucjonalnej do rodzinnych form pieczy zastępczej. W celu możliwości mierzenia postępów w obszarze deinstytucjonalizacji i porównywania między powiatami wprowadzono pojęcie wskaźnika/stopnia deinstytucjonalizacji. Liczba ta to stosunek liczby dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej (wliczając dzieci z placówek typu rodzinnego) do liczby wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na danym terenie.

Wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej dla Powiatu Wejherowskiego w okresie ostatnich 3 lat kształtuje się na poziomie ok. 81-82%. Zmiany w powyższym obszarze obrazuje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 16 Wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej dla Powiatu Wejherowskiego w latach 2021 – 2023.

Rok	Liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej (bez rodzin spokrewnionych) wg stanu na koniec roku	Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej (bez placówek typu rodzinnego) wg stanu na koniec roku	Wskaźnik w %
2021	395	90	81%
2022	404	93	81%
2023*	439	98	82%

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowania własne PCPR

Aby osiągnąć wskaźnik deinstytucjonalizacji na prognozowanym poziomie **85%**, przy jednocześnie utrzymującej się liczbie wychowanków umieszczanych w pieczy zastępczej, należałoby zmniejszyć liczbę dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych (nie licząc placówek typu rodzinnego) do **60**, co oznaczałoby likwidację 3 placówek typu socjalizacyjnego i konieczność utworzenia dotatkowo 13 nowych rodzin niezawodowych lub zawodowych, albo 5 rodzinnych domów dziecka.

2.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej.

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osoba usamodzielniana:

1. wskazuje opiekuna usamodzielnienia przed ukończeniem 17 r.ż.;
2. sporządza z opiekunem usamodzielnienia indywidualny program usamodzielnienia co najmniej na miesiąc przed ukończeniem 18 r.ż.;
3. modyfikuje indywidualny program usamodzielnienia w przypadku zmiany sytuacji osobistej, edukacyjnej zawodowej lub mieszkaniowej;
3. sporządza wspólnie z opiekunem usamodzielnienia ocenę końcową procesu usamodzielnienia po zakończeniu realizacji założeń zawartych w indywidualnym programie usamodzielnienia.

Tabela 17 Liczba wskazań opiekuna usamodzielnienia, indywidualnych programów usamodzielnienia, modyfikacji i ocen końcowych procesu usamodzielnienia w latach 2021-2023.

Rok	Liczba sporządzonych dokumentów			
	Wskazanie opiekuna usamodzielnienia	Indywidualny program usamodzielnienia	Modyfikacja indywidualnego programu usamodzielnienia	Ocena końcowa procesu usamodzielnienia
2021	44	32	73	2
2022	43	34	102	7
2023*	49	25	64	10

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Praca z pełnoletnimi wychowankami polegała przede wszystkim na wspieraniu ich w procesie usamodzielnienia oraz realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia.

Wspierano następujące grupy pełnoletnich wychowanków:

Tabela 18 Liczba pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej będących w procesie usamodzielnienia w latach 2021-2023.

Rok	Liczba pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej będących w procesie usamodzielnienia				
	którzy wspólnie z rodzinstwem przebywali w RZ lub RDD - będących pod opieką koordynatora	którzy przebywali w RZ, w której nie było innych dzieci - będący pod opieką pracownika socjalnego	którzy opuścili rodzinne formy pieczy zastępczej	którzy pozostawali w placówce opiekuńczo - wychowawczej	którzy opuścili instytucjonalne formy pieczy zastępczej
2021	46	40	84	17	83
2022	26	42	84	13	61
2023*	22	45	111	15	66

* stan na 30.09.2023r.

Źródło: opracowanie własne PCPR

Wsparcie pełnoletnich wychowanków opierało się przede wszystkim na:

1. współpracy ze specjalistami tutaj Centrum (psycholog, pedagog, radca prawny, doradca zawodowy),
2. współpracy ze szkołami, pedagogami szkolnymi oraz psychologami szkolnymi, monitorowaniu postępów edukacyjnych wychowanków
3. współpracy z gminnymi oraz miejskimi ośrodkami pomocy społecznej,

4. prowadzeniu rozmów motywujących do dalszej nauki, podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz rozwoju osobistego,
5. monitorowaniu realizacji Indywidualnego Programu Usamodzielnienia,
6. sporządzaniu modyfikacji w Indywidualnego Programu Usamodzielnienia wraz z wychowankami i opiekunami procesu usamodzielnienia,
7. kierowaniu do mieszkań chronionych na terenie powiatu wejherowskiego i udzielaniu wsparcia w podczas pobytu w mieszkaniu,
8. udzielaniu dofinansowania do kursów, szkoleń, czesnego w ramach Programu „Pomorskie dzieciom”,
9. doradztwie zawodowym, pomocy w poszukiwaniu zatrudnienia,
10. pomocy w uzyskaniu renty rodzinnej,
11. pomocy w uzyskaniu lokalu z zasobów gminy, pomocy w kompletowaniu oraz wypełnianiu dokumentacji niezbędnej do złożenia wniosków o przydział lokalu komunalnego z zasobów miasta/ gminy,
12. sporządzaniu indywidualnych ścieżek wsparcia,
13. pomocy w tworzeniu CV oraz listów motywacyjnych,
14. pomocy w znalezieniu mieszkania lub pokoju na wynajem,
15. organizacji spotkań z przedstawicielami instytucji pomocowych w ramach wsparcia wychowanka w trudnych sytuacjach życiowych,
16. współpracy z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz Urzędem Pracy, w celu uzyskania uprawnień przez wychowanków do ubezpieczenia zdrowotnego,
17. udzielaniu pomocy w złożeniu niezbędnych dokumentów dot. pomocy finansowych, wydania orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, wniosków o rentę socjalną,
18. prowadzenia warsztatów w programie „Drogowskaz do samodzielności”.

Po dokonaniu analizy okresu pobytu dzieci w pieczy zastępczej zauważalny jest wzrost liczby dzieci długotrwale przebywających w pieczy. Zdecydowana większość wychowanków przebywa w pieczy zastępczej do momentu uzyskania pełnoletności lub nawet do 25 roku życia – w przypadku chęci pozostania w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo - wychowawczej, za zgodą tej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub dyrektora placówki. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej umożliwia wychowankom pieczy zastępczej dalszy pobyt w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub w placówce po 18-tym roku życia, po spełnieniu określonych w ustawie warunków. Jak wynika z analizy danych około kilkudziesięciu wychowanków rocznie korzysta z takiej możliwości. Na dzień 30.09.2023 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywa 67 pełnoletnich wychowanków, natomiast w instytucjonalnej pieczy zastępczej 15.

Tabela 19 Liczba pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą w latach 2021-2023.

Rok	Liczba pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą								
	łącznie	którzy powrócili do środowiska rodzinnego		którzy założyli własne gospodarstwo domowe		którzy zamieszkali w mieszkaniu chronionym		którzy zostali umieszczeni w DPS	
		z RPZ	z IPZ	z RPZ	z IPZ	z RPZ	z IPZ	z RPZ	z IPZ
2021	26	0	4	14	7	0	1	0	0
2022	44	0	8	20	11	0	4	0	1
2023*	38	0	10	16	9	0	3	0	0

stan na 30.09.2023r.

Źródło: PCPR Wejherowo, opracowanie własne

Dużym problemem dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, z powodu którego odwołują decyzję o opuszczeniu pieczy, jest kwestia mieszkaniowa. Analizując dane z ostatnich 3 lat można zauważyć, że najczęściej osób usamodzielnianych po opuszczeniu pieczy zastępczej zakłada własne gospodarstwa domowe. Dotyczy to zazwyczaj tych osób, które posiadają stałą pracę i mają stabilną sytuację dochodową. W przeważającej części są to wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej.

Około 1/3 pełnoletnich wychowanków placówek po opuszczeniu pieczy zastępczej powraca do środowiska rodzinnego i na teren gminy, z której pochodzą. Tylko 4 gminy powiatu wejherowskiego posiadają w swoich zasobach mieszkania socjalne i komunalne, jednak uzyskanie takiego mieszkania wiąże się z bardzo długim czasem oczekiwania. Z tego powodu osoby usamodzielniane powracają do domów, rodzin z których były odbierane, a w których bardzo często nadal istnieje problem z alkoholem, przemocą, bezradnością życiową, bezrobociem.

W najgorszej sytuacji są pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej, którzy posiadają niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym lub znacznym, w tym niepełnosprawność intelektualną. Gminy powiatu wejherowskiego nie posiadają mieszkań wspieranych dla osób z niepełnosprawnościami, a osoby takie nie mają możliwości ani wynajęcia mieszkania, ani tym bardziej, samodzielnego funkcjonowania w środowisku. W 2020 roku 2 pełnoletnich wychowanków placówek posiadających znaczny stopień niepełnosprawności zostało umieszczonych na ich prośbę w domu pomocy społecznej, a w 2022 roku – jedna osoba. Obecnie 2 kolejnych 23-letnich wychowanków, którzy po uzyskaniu pełnoletniości nadal pozostają w placówce, oczekuje na umieszczenie w domu pomocy społecznej

2.3.1. Mieszkania chronione

Powiat Wejherowski dysponuje dwoma mieszkaniami chronionymi powołanymi Uchwałą Rady Powiatu Wejherowskiego z dnia 23 czerwca 2017r. Lokale znajdują się w Wejherowie przy ul. Śmiechowskiej oraz na Osiedlu Kaszubskim. Mieszkanie przy ul. Śmiechowskiej jest przeznaczone dla 3 usamodzielniających się wychowanków. W okresie 2021-2023 w tym lokalu zamieszkiwało 6 wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej i 1 wychowanek z pieczy rodzinnej. Aktualnie w tym mieszkaniu przebywa 1 wychowanek placówki. Mieszkanie przy Osiedlu Kaszubskim przeznaczone jest dla 4 wychowanków pieczy zastępczej, w którym w okresie 2021-2023 zamieszkiwały 3 usamodzielniające się wychowanki rodzinnej pieczy zastępczej i 1 z pieczy instytucjonalnej. Obecnie w tym mieszkaniu przebywają 2 wychowanki – 1 z rodziny zastępczej i 1 z placówki.

Z usamodzielnianymi wychowankami zamieszkującymi w mieszkaniach chronionych utrzymywano kontakt osobisty poprzez wejścia w środowisko, a także spotkania w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie oraz kontakty telefoniczne.

Z wychowankami zamieszkującymi w mieszkaniach chronionych prowadzono pracę socjalną w zakresie:

1. monitorowania oraz motywowania do kontynuowania nauki i poszerzania swoich kompetencji,
2. nauki gospodarowania budżetem domowym,
3. budowania relacji pomiędzy współlokatorami poprzez wspólne rozmowy,
4. ścisłej współpracy z właścicielami mieszkania chronionego (opłacanie rachunków, współpraca w zakresie odświeżenia mieszkania, a także bieżących napraw),
5. współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, pomoc z uzyskaniem świadczeń finansowych z pomocy społecznej, czy też ubezpieczenia zdrowotnego,
6. współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wejherowie w celu znalezienia zatrudnienia oraz uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego,

7. współpracy z Urzędem Miasta/Gminy – pomoc w wypełnieniu dokumentacji i złożeniu wniosku o przydział lokalu komunalnego/ socjalnego,
8. współpracy ze szkołami,
9. współpracy ze specjalistami Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie,
10. pomocy w zakresie odpowiedniego gospodarowania budżetem domowym, nauką prowadzenia gospodarstwa domowego,
11. współpracy z opiekunem usamodzielnienia,
12. tworzenia modyfikacji Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, przeprowadzania wywiadów środowiskowych oraz aktualizacji wywiadów.

2.3.2. Realizacja Powiatowego Programu „Drogowskaz do Samodzielności”

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie od 2016r. Realizuje program dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej pn. „Drogowskaz do samodzielności”. Zadaniem programu jest kompleksowe przygotowanie wkraczających w dorosłość wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz wsparcie ich opiekunów usamodzielnienia. Zgodnie z założeniami programu młodzi ludzie wchodzący w dorosłość mogą skorzystać z pomocy w nabyciu umiejętności związanych z prowadzeniem samodzielnego życia, odpowiedzialności za podejmowane decyzje, uczestniczyć w warsztatach kształtujących ich kompetencje życiowe i podnieść świadomość społeczną wychowanków. W ramach realizacji „Drogowskazu do samodzielności” organizowano szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne.

W okresie 2021 – 2022 zadania programu realizowane były w ramach grantu „Pomorskie Dzieciom”. Warsztaty dla pełnoletnich wychowanków odbyły się w dwóch edycjach. Pierwsza i druga edycja obejmowała: poradnictwo zawodowe grupowe, warsztaty świadomego partnerstwa i rodzicielstwa, warsztaty zarządzania czasem, warsztaty zarządzania budżetem, warsztaty prowadzenia gospodarstwa domowego oraz wyjazdowe warsztaty psychoedukacyjne. Łącznie w pierwszym cyklu uczestniczyło 11 wychowanków pieczy zastępczej, a w drugim 7 wychowanków.

Uczestnicy podnieśli swoje umiejętności osobiste w zakresie kompetencji psychospołecznych, podjęcia zatrudnienia, prowadzenia gospodarstwa domowego, a także nabyli umiejętności z zakresu komunikacji interpersonalnej, sposobów dbania o siebie, zasad pracy w grupie i pełnionych ról oraz sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Uczestnicy pozyskali wiedzę z zakresu świadomego partnerstwa i rodzicielstwa, wykorzystując lalki e-symulatory do ćwiczenia umiejętności opieki nad niemowlęciem.

Ponadto uczestników objęto doradztwem zawodowym, zapoznano z zasadami poruszania się po rynku pracy, sporządzania wymaganej dokumentacji w procesie rekrutacji, prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej.

W 2023 roku do programu „Drogowskaz do samodzielności” zrekrutowano 13 wychowanków w dwóch grupach wiekowych: I grupa – 16 lat i II grupa 17-18 lat. Zaplanowano warsztaty kształtujące wzrost rozwoju osobistego, w zakresie autoprezentacji i aktywizacji zawodowej, wizyty studyjne w Urzędzie Gminy, Starostwie Powiatowym i Urzędzie Pracy, warsztaty w zakresie tworzenia obrazu rodziny i planowania rodziny, trening umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, udział w webinarium „Projekt kariera”, udział w Pomorskim Dniu Przedsiębiorczości, warsztaty w zakresie profilaktyki uzależnień.

2.4. Środki finansowe przeznaczone na pieczę zastępczą

Na realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej, wskazanych w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w latach 2021-2023 zaplanowano łącznie – 55 833 891,00 zł. Wykonanie planu finansowego w pierwszych dwóch latach realizowanego programu wyniosło średnio 92,6%. Szczegółowe wykonanie planu finansowego obrazuje poniższa zestawienie.

Tabela 20 Zestawienie planów budżetowych i procent ich wykonania w latach 2021–2023.

Lp	Rozdział	Nazwa	plan 2021	% wykonania	plan 2022	% wykonania	plan 2023	% wykonania
1	85504	Wsparcie rodziny	310,0	0,0	0,0	0	0,0	0
2	85508	Rodziny zastępcze i RDD	12 363 816,0	95,84%	12 340 129,0	94,65%	13 956 894,0	65,77%
3	85510	Instytucjonalna piecza zastępcza	5 262 039,0	89,73%	5 694 975,0	90,09%	6 215 728,0	64,55%
Łącznie i średni % wykonania			17 626 165,0	92,8%	18 035 104,0	92,4%	20 172 622,0	65,16%

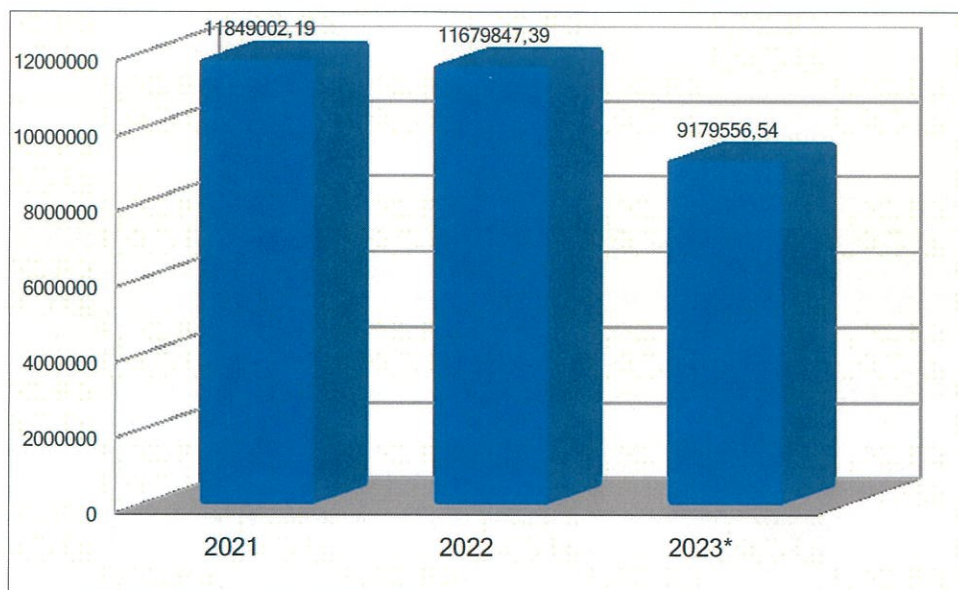
Źródło: zestawienie własne PCPR

Powiat Wejherowski finansuje wszystkie zadania obligatoryjne i fakultatywne związane z utrzymaniem dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Środki finansowe przeznaczone zostały na następujące wydatki:

1. pokrycie kosztów utrzymania dzieci na terenie innych powiatów,
2. świadczenia na utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych oraz w rodzinnych domach dziecka,
3. świadczenia dla osób usamodzielnianych,
4. pomoc losowa,
5. pomoc jednorazowa,
6. środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego,
7. dofinansowanie do wypoczynku,
8. remont lokalu mieszkalnego,
9. dodatek wychowawczy 500+,
10. wynagrodzenia rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, osób zatrudnionych do pomocy przy sprawowaniu opieki oraz wynagrodzenie rodzin pomocowych ,
11. terapie psychologiczne dla dzieci,
12. diagnozy FAS,
13. promocja rodzicielstwa zastępczego,
14. mediacje z rodzinami biologicznymi,
15. wynagrodzenia i pochodne pracowników, materiały i wyposażenie, badania profilaktyczne, usługi transportowe, usługi telekomunikacyjne, delegacje i ryczały samochodowe koordynatorów, koszty postępowań administracyjnych i sądowych, szkolenia pracowników.

Wykres 11 Wydatki na rodzinną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.

*stan na 30.09.2023r.

Źródło: PCPR Wejherowo, opracowanie własne

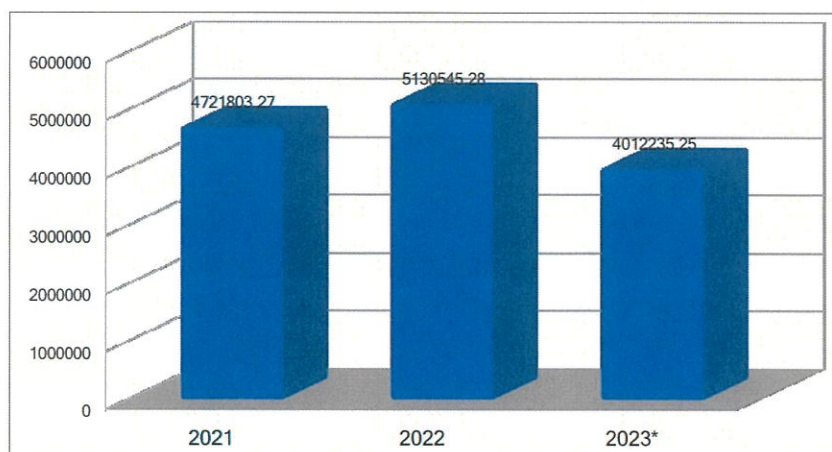
Institutionalna piecza zastępcza

Realizacja wydatków w tym rozdziale dotyczy następujących zadań:

1. świadczenia dla osób usamodzielnianych,
2. dodatek wychowawczy 500+,
3. pokrycie kosztów utrzymania dzieci na terenie innych powiatów,
4. koszty prowadzenia 3 Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych Ognisk Wychowawczych w Rumi.,
5. bieżące funkcjonowanie zespołów obsługujących tj. wynagrodzenia i pochodne pracowników, materiały

Wykres 12 Wydatki na instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.

i wyposażenie, badania profilaktyczne, usługi transportowe, ryczały samochodowe koordynatorów, delegacje, koszty postępowania administracyjnych, szkolenia pracowników

*stan na 30.09.2023r.

Źródło: PCPR Wejherowo, opracowanie własne

2.5. Wnioski z analizy

Na podstawie powyższej analizy można wysunąć następujące wnioski:

1. w Powiecie Wejherowskim na przestrzeni 3 ostatnich lat zauważalny jest wzrost liczby rodzin zastępczych spokrewnionych i niewielki wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych. Zmniejszyła się jednak liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka,
2. w okresie 2021-2023 nikt ze spokrewnionych rodzin zastępczych nie zmienił statusu na niezawodową rodzinę zastępczą. Również żadna zawodowa rodzina zastępcza nie przekwalifikowała się na rodzinę specjalistyczną, pogotowie rodzinne ani rodzinny dom dziecka. W ciągu 2 lat tylko 5 rodzin niezawodowych przekształciło się w rodzinę zawodową (w 2023 roku żadna),
3. nie zrealizowano założeń limitu zawodowych rodzin zastępczych. W Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy na lata 2021-2023 zakładano limit rodzin zastępczych zawodowych w 2023 roku na poziomie 15 rodzin – aktualnie tych rodzin jest 10,
4. w Powiecie Wejherowskim zauważalny jest znaczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
5. wzrosła liczba dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej. W 2023 roku (przez 3 kwartały) zostało umieszczonych o 11,5% więcej dzieci niż w 2021 roku i 22% więcej niż w 2022 roku,
6. zmniejszyła się liczba dzieci umieszczanych w spokrewnionych rodzinach zastępczych (spadek o 32%), w rodzinach zawodowych (spadek o 55%) i rodzinnych domach dziecka (spadek o 50%), natomiast znacząco wzrosła liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych niezawodowych (wzrost o 285%).
7. pomimo szeroko prowadzonej kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze liczba nowych rodzin zastępczych nie jest wystarczająca w stosunku do potrzeb związanych z dużą ilością umieszczanych dzieci.
8. ze względu na konieczność realizacji dużej ilości postanowień sądowych nastąpiło kierowanie dzieci do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, za ich zgodą, ponad limit określony w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
9. wzrost liczby umieszczanych dzieci w pieczy i wzrost liczby rodzin zastępczych powoduje konieczność zwiększenia zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w celu zwiększenia efektywności pracy,
10. dzieciom wymagającym wsparcia specjalistycznego zapewniono pomoc psychologiczną lub terapeutyczną bądź w ramach własnych zasobów, bądź we współpracy z instytucjami na terenie powiatu lub poza nim,
11. zwiększenie liczby udzielanego wsparcia psychologicznego było możliwe m.in. dzięki zwiększeniu zatrudnienia na stanowiskach specjalistycznych,
12. wzbogacono ofertę psychologów o nową metodę terapeutyczną w postaci treningów EEG Biofeedback,
13. nawiązano współpracę z zewnętrznymi specjalistami w celu zapewnienia kompleksowej diagnozy oraz długotrwałych oddziaływań terapeutycznych dzieciom borykającym się z zaburzeniami ze spektrum FASD,
14. w okresie 2021-2023 tylko ok. 3% dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej powróciło pod opiekę rodziców biologicznych. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku adopcji – tylko kilkoro dzieci rocznie zostaje przysposobionych.
15. od 2021 roku wszystkie placówki Powiatu Wejherowskiego spełniają standardy dotyczące liczby dzieci w placówce,
16. w placówkach opiekuńczo – wychowawczych Powiatu Wejherowskiego umieszczane są dzieci powyżej 10 roku życia, zachowując tym samym standardy wyznaczone w obowiązujących przepisach. Młodsze dzieci umieszczane są w wyjątkowych przypadkach, o których mówi art. 95 ust. 2 ustawy lub w przypadku konieczności pilnego zabezpieczenia dziecka w pieczy,
17. w 2022 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych Powiatu Wejherowskiego umieszczono o 30% więcej dzieci niż w roku 2021. Z kolei w 2023 roku (przez 3 kwartały) w placówkach umieszczono więcej

- dzieci, niż w ciągu całego roku 2021, a prognozowana liczba umieszczeń do końca roku będzie zbliżona do poziomu z roku 2022,
18. w okresie 2021-2023 z instytucjonalnej pieczy zastępczej tylko kilkoro dzieci rocznie powracało pod opiekę rodziców. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku przenoszenia dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej. W okresie ostatnich 3 lat żadne z dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej nie zostało przysposobione,
  19. zauważalny jest wzrost liczby dzieci długotrwale przebywających w pieczy. Zdecydowana większość wychowanków przebywa w pieczy zastępczej do momentu uzyskania pełnoletności lub nawet do 25 roku życia,
  20. wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej dla Powiatu Wejherowskiego w okresie ostatnich 3 lat kształtuje się na poziomie 81-82%,
  21. najwięcej osób usamodzielnianych po opuszczeniu pieczy zastępczej zakłada własne gospodarstwa domowe, w przeważającej części są to wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej,
  22. około 1/3 pełnoletnich wychowanków placówek po opuszczeniu pieczy zastępczej powraca do środowiska rodzinnego, do domów, rodzin z których były odbierane, a w których bardzo często nadal istnieje problem z alkoholem, przemocą, bezradnością życiową, bezrobociem,
  23. brak jest w powiecie kompleksowego wsparcia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, którzy posiadają niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym lub znacznym, w tym niepełnosprawność intelektualną, w szczególności tych opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą. Brak mieszkań wspomaganych dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej powoduje konieczność umieszczania takich osób w domach pomocy społecznej,
  24. powiat finansuje wszystkie zadania obligatoryjne i fakultatywne wynikające z ustawy,
  25. konieczne jest rozszerzenie ofert wsparcia pozafinansowo dla rodzin i dzieci (wolontariat, organizacja wypoczynku dla dzieci, wzmocnienie współpracy z gminami na rzecz poprawy współpracy z rodzinami biologicznymi),
  26. konieczny jest dalszy wzrost wynagrodzeń dla rodzin zastępczych zawodowych i RDD,
  27. zasadnym jest opracowanie i wdrożenie ścieżki rozwoju zawodowego rodzin zastępczych,
  28. koszty na rzecz instytucjonalnej pieczy zastępczej systematycznie rosną z roku na rok zarówno w placówkach powiatowych, jak i placówkach poza powiatem, w których przebywają dzieci pochodzące z terenu powiatu wejherowskiego,
  29. niewykorzystywanie przez ośrodki pomocy społecznej wszystkich możliwych form, instrumentów i narzędzi pracy z rodziną, która przejawia trudności w opiece i wychowaniu, skutkuje dużą ilością wydanych postanowień sądu w przedmiocie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

III. ZAŁOŻENIA DO POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2024-2026

Powyższa diagnoza oraz dane liczbowe skłaniają ku wnioskowi, że konieczne jest podniesienie jakości współpracy pomiędzy służbami w zakresie przepływu informacji, wzajemnej współpracy na rzecz dziecka i rodziny poprzez kompleksowy rozwój usług społecznych. Kolejnym bardzo ważnym elementem w tym programie jest wzrost i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz profesjonalizacja pracy rodzin zawodowych i kadry ORPZ w Wejherowie, które będą wpisywać się w plan rozwoju rodzinnej pieczy i ograniczanie liczby dzieci w pieczy instytucjonalnej. Należy zaznaczyć, że ograniczenie liczby dzieci w pieczy instytucjonalnej może skutecznie następować po przygotowaniu

zaplecza rodzinnych form w tym wyspecjalizowanych rodzin w opiece nad dziećmi ze specjalnymi potrzebami zdrowotnymi, wychowawczymi. Koniecznym jest podjęcie systematycznych, planowych, interdyscyplinarnych działań promocyjnych przy równoczesnym tworzeniu adekwatnego do potrzeb systemu wsparcia dziecka i ich opiekunów. Wdrożenie profilaktyki wypalenia zawodowego dotychczasowych rodzin. Koniecznym jest wyjście do lokalnego środowiska w ich miejscu zamieszkania, aby przybliżyć potrzebę tworzenia systemu pieczy zastępczej oraz zwiększanie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy do poziomu, w którym swoim wsparciem będą obejmować do 10 rodzin zastępczych co przełoży się na jakość pracy z dzieckiem i rodziną i podniesie standardy pracy.

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 jest skuteczny rozwój systemu pieczy zastępczej w powiecie wejherowskim z ukierunkowaniem na formy rodzinne, którego realizacji służyć mają cele szczegółowe:

1. rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej,
2. wsparcie rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu wejherowskiego,
3. doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem, przebywającym w pieczy zastępczej,
4. wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
5. rozwój zawodowy kadry ORPZ w powiecie wejherowskim,

W poniższym zestawieniu przedstawiono nowe zadania, które w okresie programowania mają przyczynić się do podniesienia jakości pracy ORPZ, doskonalenia rozwoju rodzinnych form pieczy oraz profesjonalizacji kadry oraz te które dotychczas realizowane były w stopniu niewystarczającym dla zapewnienia rozwoju pieczy zastępczej w powiecie wejherowskim. Planowane jest też utrzymanie i realizowanie wszystkich zadań obowiązkowych i fakultatywnych Powiatu i ORPZ wynikających z obowiązujących przepisów prawa.

Cel I. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.

Zadania	Podmioty	Wskaźniki
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie promocji rodzicielstwa zastępczego we współpracy z lokalnym środowiskiem poprzez upowszechnianie roli i znaczenia rodzin zastępczych w powiecie wejherowskim. 2. Stworzenie systemu rozwoju zawodowego istniejących rodzin zastępczych poprzez opracowanie ścieżki rozwoju. 3. Doskonalenie systemu szkoleń kandydatów na rodziny zastępcze poprzez nowe, ciekawe formy zajęć, organizowanie wizyt studyjnych i praktyk. 4. Systematyczne badanie (1 raz w roku) potrzeb rodzin zastępczych w zakresie szkoleń, koniecznych form wsparcia, oceny jakości wsparcia, gotowości do uzawodowienia. 5. Podnoszenie wynagrodzeń rodzinom zastępczym zawodowym i prowadzącym rodzinne domy dziecka z uwzględnieniem jakości pracy. 6. Wzmocnienie współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, kuratorami sądowymi na rzecz poszukiwania zasobów rodzinnych przed umieszczeniem dla dzieci wobec których sąd wydał postanowienie o zabezpieczeniu poprzez organizowanie spotkań interdyscyplinarnych. 7. Tworzenie placówek typu rodzinnego. 	<p>Podmiot odpowiedzialny – ORPZ we współpracy z samorządami gminnymi, organizacjami pozarządowymi, kuratorami sądowymi, placówkami oświatowymi, mediami, kościołami i związkami wyznaniowymi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba inicjatyw promocyjnych 2. Liczba podmiotów biorących udział w promocji 3. Liczba pozyskanych i przeszkolonych nowych kandydatów 4. Liczba rodzin podnoszących kwalifikacje i umiejętności wychowawcze 5. Liczba rodzin przekształconych w zawodowe formy 6. Liczba badań jakości pracy ORPZ i potrzeb rodzin zastępczych 7. Liczba spotkań z OPS w zakresie znalezienia odpowiedniej pieczy dla dzieci 8. Liczba nowopowstałych placówek rodzinnych

Cel II. Wsparcie rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu wejherowskiego.

Zadania	Podmioty	Wskaźniki
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój wsparcia specjalistycznego w tym terapeutycznego, psychiatrycznego, psychologicznego, prawnego i diagnostycznego dla dzieci przebywających w pieczy poprzez np. utworzenie Punktu wsparcia specjalistycznego dziecka i rodziny. 2. Rozwój wolontariatu. 3. Wzmocnienie współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, kuratorami sądowymi na rzecz pozyskiwania informacji o dziecku i rodzinie biologicznej przed umieszczeniem dla dziecka wobec których sąd wydał postanowienie o zabezpieczeniu poprzez organizowanie spotkań interdyscyplinarnych w celu udzielania rzetelnych informacji o dziecku i jego potrzebach. 4. Wsparcie finansowe rodzin zastępczych i dofinansowanie do wynajmu lokalu mieszkalnego w przypadku posiadania niewystarczających warunków lokalowych na przyjęcie dzieci do pieczy. 5. Organizowanie grup wsparcia, grup samopomocowych, superwizji i couchingu dla rodzin zastępczych. 6. Stworzenie warunków do wypoczynku rodzin zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka poprzez zapewnienie rodzin pomocowych, organizowanie wypoczynku dla dzieci, planowanie wypoczynku przez rodziny. 7. Rozwój współpracy ze Stowarzyszeniem „ Nasze Gniazdo” oraz Radą Rodzicielstwa Zastępczego. 	<p>Podmiot odpowiedzialny – ORPZ we współpracy z sektorem prywatnym, NZOZ, organizacjami pozarządowymi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba dzieci i rodzin, którym udzielono wsparcia specjalistycznego 2. Liczba nowych form wsparcia specjalistycznego 3. Liczba spotkań interdyscyplinarnych przed umieszczeniem dziecka w pieczy 4. Liczba wolontariuszy podejmujących współpracę z ORPZ na rzecz wsparcia dzieci i rodzin 5. Liczba rodzin objętych wolontariatem 6. Liczba rodzin objętych wsparciem finansowym fakultatywnym 7. Liczba rodzin korzystających z proponowanych form wsparcia grupowego i indywidualnego 8. Liczba rodzin zawodowych i rdd korzystających z wypoczynku 9. Liczba wspólnych inicjatyw ze Stowarzyszeniem „ NG” i „RRZ”

Cel III. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym w pieczy zastępczej.

Zadania	Podmioty	Wskaźniki
<p>1. Zwiększenie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (uzyskanie limitu do 10 rodzin na 1 koordynatora).</p> <p>2. Tworzenie planów wsparcia rodziny zastępczej i ich interdyscyplinarna realizacja w przypadku trudności w wypełnianiu funkcji rodzicielstwa zastępczego, przeciwdziałanie kryzysom w rodzinach zastępczych, zapewnienie im odpowiedniego wsparcia w celu uniknięcia przenoszenia dzieci z rodzinnej do instytucjonalnej pieczy zastępczej.</p> <p>3. Udzielanie konsultacji prawnych, mediacji w kontaktach z rodzinami biologicznymi w sytuacjach konfliktowych.</p> <p>4. Utworzenie procedury ochrony dzieci przed wykorzystywaniem o charakterze seksualnym i sukcesywnie szkolenie rodzin w tym obszarze.</p> <p>5. Organizowanie spotkań konsultacyjno – szkoleniowych dla rodzin zastępczych z Sądem, Policją, Ośrodkiem Adopcyjnym.</p> <p>6. Aplikowanie do programów i projektów w celu rozszerzenia oferty wsparcia dla rodzin i dzieci.</p> <p>7. Pozyskanie partnerów i nawiązanie współpracy z podmiotami pozarządowymi, prywatnymi w celu rozwoju i rozbudowania zainteresowań dzieci i młodzieży.</p> <p>8. Inicjowanie tworzenia alternatywnych form wsparcia dzieci i młodzieży przejawiających zachowania demoralizacyjne (placówki dzienne, Ośrodek Kuratorski).</p> <p>9. Sukcesywne zwiększanie współczynnika deinstytucjonalizacji dla pieczy zastępczej poprzez rozwój rodzinnej pieczy zastępczej.</p> <p>10. Podnoszenie standardów pracy z dzieckiem w POW działającym na zlecenie Powiatu i będącymi jednostkami organizacyjnymi Powiatu (udzielanie pomocy, konsultacji kadrze POW, spotkania informacyjne – konsultacyjne, integracja, organizowanie przestrzeni do wzajemnej współpracy, organizowanie wizyt studyjnych).</p> <p>11. Organizacja szkoleń kompetencyjnych dla RZ.</p>	<p>Podmiot odpowiedzialny – ORPZ, we współpracy z sektorem prywatnym, Sądem, Policją, OA, organizacjami pozarządowymi, POW</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba koordynatorów RPZ 2. Liczba opracowanych i wdrożonych planów pomocy rodzinie 3. Liczba RZ objętych konsultacjami prawnymi, mediacjami 4. Liczba szkoleń i uczestników szkoleń 5. Liczba realizowanych programów i projektów zewnętrznych na rzecz RZ i dzieci 6. Liczba inicjatyw podjętych przez ORPZ i NGO/ sektorem prywatnym 7. Liczba inicjatyw na rzecz podnoszenia standardów w POW 8. Liczba rodz:n które podnoszą swoje kompetencje

Cel IV. Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

Zadania	Podmioty	Wskaźniki
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomoc w wyborze opiekuna usamodzielnienia. 2. Pomoc w tworzeniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia. 3. Organizowanie spotkań informacyjnych dla wychowanków przygotowujących się do procesu usamodzielnienia. 4. Organizacja szkoleń i warsztatów dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (Drogowskaz dla samodzielności). 5. Wsparcie specjalistyczne wychowanków pieczy zastępczej. 6. Organizowanie szkoleń dla pracowników PCPR pracujących z usamodzielniającymi wychowankami oraz rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych na temat możliwości wsparcia osób usamodzielnianych. 7. Współpraca z samorządami gminnymi na rzecz tworzenia warunków mieszkaniowych dla osób opuszczających pieczę ze szczególnym naciskiem na osoby z niepełnosprawnościami. 8. Aplikowanie do programów i projektów na rzecz wsparcia UW. 	<p>Podmiot odpowiedzialny – ORPZ we współpracy z samorządami gminnymi, organizacjami pozarządowymi, podmiotami prywatnymi, PUP, POW</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba usamodzielnianych, których wsparcie w wyborze OU i tworzeniu IPU 2. Liczba wychowanków biorących udział w spotkaniach informacyjnych dla UW 3. Liczba uczestników szkoleń i warsztatów 4. Liczba pracowników biorących udział w szkoleniach 5. Liczba inicjatyw podjętych z gminami na rzecz rozwoju warunków mieszkaniowych dla dzieci opuszczających pieczę 6. Liczba realizowanych programów i projektów 7. Liczba uczestników w tych programach i projektach

Cel V. Rozwój zawodowy kadry ORPZ w powiecie wejherowskim.

Zadania	Podmioty	Wskaźniki
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dofinansowanie podnoszenia kwalifikacji przez kadre ORPZ w formach szkolnych i pozaszkolnych. 2. Mentoring dla nowozatrudnionych pracowników przez doświadczonych pracowników ORPZ. 3. Prowadzenie szkoleń wewnętrznych w obszarze KRO, przemocy, tworzenia systemu wsparcia RZ i dzieci, diagnozy potrzeb. 4. Zapewnienie superwizji dla pracowników ORPZ. 5. Zapewnienie szkoleń w obszarze profilaktyki wypalenia zawodowego. 	<p>Podmiot odpowiedzialny - ORPZ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba szkoleń organizowanych/finansowanych dla pracowników ORPZ 2. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach/podnoszących kwalifikacje 3. Liczba godzin superwizji

6. Limit rodzin zastępczych zawodowych

Zgodnie z art. 180 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 3-letni powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w powiecie. Na podstawie analizy zagrożeń środowisk rodzin biologicznych i systemu pieczy zastępczej w Powiecie Wejherowskim, uwzględniając realne możliwości ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2024–2026. Limit ten jest rozumiany jako zapewnienie przez Powiat środków organizacyjnych i finansowych na ich zorganizowanie i prowadzenie.

W Powiecie Wejherowskim aktualnie funkcjonuje 10 rodzin zastępczych zawodowych, w tym 2 rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz 2 rodziny specjalistyczne. W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że 5 aktualnie funkcjonujących rodzin zastępczych niezawodowych wyraziło zainteresowanie przekwalifikowania się na rodzinę zawodową.

Zatem zakłada się, że w latach 2024-2026 zostaną stworzone warunki do powstania 5 rodzin zastępczych zawodowych, dając w sumie możliwość utworzenia po dwie rodziny w 2024 i 2025 roku i jednej w 2026. Biorąc pod uwagę rosnącą liczbę dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej w kolejnych latach należy dążyć do stałego, systematycznego wzrostu liczby rodzin zastępczych zawodowych.

Tabela 21 Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024-2026.

Rok	Limit rodzin zastępczych zawodowych
2024	13
2025	14
2026	15

Limit nie uwzględnia rodzinnych domów dziecka. Obecnie w Powiecie Wejherowskim funkcjonuje 10 rodzinnych domów dziecka, które powstają w wyniku przekształcenia się rodzin zastępczych zawodowych lub niezawodowych po odbyciu odpowiedniego szkolenia. W wyniku przeprowadzonego badania ustalono, że na dzień dzisiejszy żadna z istniejących rodzin zastępczych nie jest zainteresowana przekształceniem formy pieczy na rodzinny dom dziecka.

IV. MONITORING, EWALUACJA I FINANSOWANIE PROGRAMU

Monitoring i ewaluacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 będą polegały na zbieraniu i weryfikacji danych dotyczących realizowanych zadań w ramach Programu przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie. Realizacja Programu będzie podlegała corocznemu monitoringowi polegającemu na ocenie stopnia realizacji poszczególnych zadań, ocenie nowych wyzwań i zagrożeń oraz aktualizacji programu z uwzględnieniem potrzeb społecznych. Podstawowe dane umożliwiające odniesienie do zawartych w Programie wskaźników realizacji przyjętych celów, zostaną zobrazowane w rocznych sprawozdaniach z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Wejherowie. Ewaluacja przeprowadzana w trakcie realizacji Programu, w oparciu o porównawcze dane i oceny, ma przede wszystkim

umożliwić ewentualną korektę Programu, gdyby z monitoringu wynikało zagrożenie dla realizacji kluczowych postanowień Programu.

Program będzie realizowany ze środków własnych Powiatu Wejherowskiego, programów rządowych i funduszy europejskich.

V. SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1 Liczba rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo – wychowawczymi i liczba dzieci w tych rodzinach według stanu na 31.12.2022r.....	4
Tabela 2 Problemy występujące w rodzinach wskazane przez ośrodki pomocy społecznej.....	5
Tabela 3 Formy pracy z rodziną realizowane przez gminę w 2022 roku.....	7
Tabela 4 Liczba rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, liczba rodzin objętych wsparciem asystenta, stosunek liczby rodzin objętych wsparciem do liczby rodzin z problemami w okresie 2020-2022r.....	7
Tabela 5 Placówki wsparcia dziennego o zasięgu gminnym w latach 2020-2022.....	9
Tabela 6 Liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej w latach 2021-2023.....	12
Tabela 7 Liczba umieszczonych dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.....	13
Tabela 8 Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.....	14
Tabela 9 Wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.....	14
Tabela 10 Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych w latach 2021-2023.....	22
Tabela 11 Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych i liczba wychowanków w placówkach w latach 2021-2023.....	23
Tabela 12 Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych Powiatu Wejherowskiego w podziale na wiek, w latach 2021-2023.....	23
Tabela 13 Liczba umieszczeń w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023 z podziałem na gminy.....	24
Tabela 14 Liczba umieszczeń dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.....	25
Tabela 15 Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.....	25
Tabela 16 Wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej dla Powiatu Wejherowskiego w latach 2021 – 2023.....	26
Tabela 17 Liczba wskazań opiekuna usamodzielnienia, indywidualnych programów usamodzielnienia, modyfikacji i ocen końcowych procesu usamodzielnienia w latach 2021-2023.....	27
Tabela 18 Liczba pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej będących w procesie usamodzielnienia w latach 2021-2023.....	27
Tabela 19 Liczba pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą w latach 2021-2023.....	28
Tabela 20 Zestawienie planów budżetowych i procent ich wykonania w latach 2021–2023.....	31
Tabela 21 Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024-2026.....	41

Wykres 1 Liczba rodzin biologicznych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych z podziałem na gminy wraz z liczbą dzieci w tych rodzinach, według stanu na 31.12.2022r.....	5
Wykres 2 Zestawienie porównawcze liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz liczby dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej w Powiecie Wejherowskim w latach 2021 – 2023.....	12
Wykres 3 Liczba umieszczonych dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.....	13
Wykres 4 Wsparcie specjalistyczne udzielane w latach 2021-2023.....	15
Wykres 5 Oczekiwane formy wsparcia przez rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka.....	18
Wykres 6 Osoby wspierające w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej w opinii rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.....	19
Wykres 7 Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące zwiększenia liczby dzieci w swojej rodzinie.....	20
Wykres 8 Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące oczekiwanego wynagrodzenia.....	20
Wykres 9 Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące możliwości zwiększenia liczby rodzinnych form pieczy zastępczej.....	21
Wykres 10 Liczba umieszczeń w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023.....	24
Wykres 11 Wydatki na rodzinną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.....	32
Wykres 12 Wydatki na instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2021-2023.....	32